

Mar.

491.465

C413

GRAMMAR

OF THE

MAHRATTA LANGUAGE.

9 P 7

C413
B
GRAMMAR

OF THE

MAHRATTA LANGUAGE.

TO WHICH ARE ADDED

DIALOGUES ON FAMILIAR SUBJECTS.

BY W. CAREY,

TEACHER OF THE SANSKRIT, PINGALEE AND MAHRATTA
LANGUAGES IN THE COLLEGE OF FORT WILLIAM.

College of Fort William

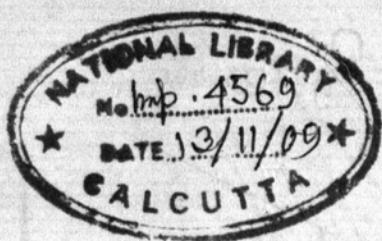

SERANPORE,

Printed at the Mission Press.

1805.

RARE BOOK

PREFACE.

THE successes which have lately crowned our military operations, have added several rich and important provinces to the British Empire in India. The Maharratta language is universally spoken in some of these provinces, and throughout the whole of those states from which it is denominated.

A line drawn across the peninsula in the latitude of Visiapore, will nearly express the southern boundary of this language, and another at a small distance from Ojjuyin, in about twenty-four degrees north latitude, will nearly mark its northern limits. From east to west its extent is various, but it may, in general, be reckoned to be spoken from the mountains which separate Bengal, Bahar, and Orissa from the countries immediately west of them, to the western side of the peninsula, and the province of Guzerat.

The study of this language having been lately introduced into the College of Fort William (an institution which will always reflect the highest honour on its Noble Founder and Patron) elementary books became absolutely necessary; and the office of teaching it having been confided to the author of the following work, he thought it a part of his duty to do the utmost in his power towards facilitating the acquisition thereof by attempting this grammar.

Every one must be sensible of the difficulty of reducing to rules a language which has hitherto been almost wholly neglected. On this account it is hoped the public will put the best construction on any imperfections which may attend a first attempt. A grammar of this language was, indeed, written, many years ago, in the Portuguese tongue, but the writer of this, not having been able to procure a copy of it, could not derive any assistance from the labours of its author, and has therefore been obliged to strike out a plan of his own.

Very considerable assistance has been received from

the observations of Vidyamath, the chief Mahratta pundit in the College of Fort William, whose zeal and ability are highly honourable to himself, and promise to be of great advantage to those students who may engage in the study of this language.

The character used in the Mahratta states, in all writings which relate to business, is the Moorh, but among men of learning the Deva Nagri is the best known, it being the character in which their books are written. This, and the superior fitness of that character to express grammatical niceties with precision, may be a sufficient apology for its use in the following work.

Some familiar dialogues, upon common subjects, are added, by way of Appendix, which may serve for exercises to the student, and will be a sufficient introduction to the study of writings of a higher class.

This grammar is now submitted to the candour of the public. If it be found to yield assistance in acquiring a language, which introduces to our acquaint-

ance so many millions of our fellow creatures, to whose customs, commerce, wants, and interests we have hitherto been, necessarily, strangers, it will be esteemed a sufficient compensation for the time spent in writing and preparing it for the press.

W. CAREY,

Serampore, 18th March 1805.

A GRAMMAR, &c.

BOOKS in the Mahratta language are generally written in the Devunaguri character, but the character commonly used in business is the Moorh. The system of that alphabet and the Devunaguri is the same. Types in the Moorh character not having yet been cast in Bengal, the Devunaguri will be used in this work.

SECTION I.

Of the Letters, (अक्षर).

CONSONANTS.

1. Class.	क k	ख kh	ग g	घ gh	ङ ng	
2. Class.	च ch	छ chh	ज j	झ jh	ञ ng	
3. Class.	ट t	ठ t'h	ड d	ढ d'h	ण n	
4. Class.	त t	थ th	द d	ध dh	न n	
5. Class.	प p	फ ph	ब b	भ bh	म m	
Miscellaneous.	{	य y	र r	ल l	व v	—
		श sh	ष sh	स s	ह h	ळ lr

ळ *kh* and झ *jh* are generally added. ठ being wanting in the common alphabet, ळ, though a double letter, is made the last character, to complete the number of letters.

VOWELS.

अ u*	आ a	इ i	ई ee
उ oo	ऊ oo	ऋ roo	ॠ roo
ऋ lroo	ॠ lroo	ए e	ऐ i
ओ o	औ ou	अं ung	अः uh

In the Moorh alphabet the long vowels, and the two first nasals of the Devunaguri system are wanting.

The pronunciation of nearly all the characters will be evident on comparing them with the Roman letters placed by them, to represent their sounds, but some of the sounds, particularly those of the ण, ठ and ढ, cannot be acquired without a teacher.

1. The letters are fifty in number, of which thirty-four are consonants (व्यञ्जन), and sixteen vowels (स्वर).

2. The first twenty-five consonants are called वर्गीय, *classified*, being formed into five regular classes (वर्ग); and the last nine are called अवर्गीय, *miscellaneous*.

* In expressing Indian sounds by English letters, a must be invariably sounded as in father, e as a in name, r as in his, i as in time, o as in robe, u as in but, ee as in read, oo as in good, oo as in food, and ou as in soul.

3. The first and third letters in each class of the consonants are unaspirated (अल्पप्राण), the second and fourth are aspirated (महाप्राण), and the last letter is the nasal (सानुनासिक), expressed by the organ by which that class is pronounced. ' and ८ are the proper representatives of every nasal letter. The first of these, called अनिखर, has exactly the sound of the English ng in sing, and the other, called चन्द्रबिन्दु, makes the vowel over which it is placed strongly nasal. ✓

4. The vowels are divided into *similar ones* (समान), as, अ and आ, इ and ई, उ and ऊ; and *dissimilar ones* (असमान), as, ए and ऐ, ओ and औ, i. e. every short vowel is similar to itself and its corresponding long vowel; and every long vowel similar to itself and its corresponding short vowel, but dissimilar to all others.

5. य, र, ल, व and ह are the semi-vowels,

6. Every consonant is supposed to have the vowel अ inherent in it, on which account it is necessary to compound the letters when two consonants come together without an intervening vowel. Ex. बल must be pronounced *balu*, and लु *lu*.

7. Any two letters may be compounded by placing them one over the other, and in some cases in contact side by side. When this is done, the upper, or left hand letter, must be pronounced first. In common writing the latter mode is the most generally used.

8. To form many of these combinations one of the letters loses its original form, and assumes one entirely different. An example of these forms connected with क follows, viz. क्य, *kyu*, क्क, *kru*, क्क, *knu*, क्ल, *klu*, क्म, *kmu*, क्क, *kwu*, and क्क, *rku*.

9. अ being inherent in every consonant, it is obvious, that a vowel following a consonant would

not make one syllable with it: for instance, कइ must not be pronounced ki but kui.

10. To remedy this, every vowel has an appropriate representative mark which is joined to the consonant, and, occupying the place of the inherent अ, forms a new letter, which includes the sound of the superadded vowel. An example of these forms connected with क follows, viz. का, ka, कि, ki, की, kee, कु, kov, कू, koo, कृ, kri, क्री, kree, क्लि, kle, के, ke, कै, ki, को, ko, कौ, kou, कंग, kung, कः, kuh. These, and the foregoing representative signs of consonants, may be put after any other consonant, or compound letter.

11. This mark denotes that the inherent अ is suppressed. Ex. तत्, tut, not tutu.

SECTION II.

Of the permutation of Letters, (सन्धि).

When two letters come together under certain circumstances, they coalesce into one. This is accomplished by one of them undergoing some change. In the colloquial languages of India this most frequently occurs when two distinct words being united appear to be but one, but it is also sometimes necessary in affixing the terminations of inflected words.

Of the permutation of Vowels.

1. Similar vowels coalesce and form one long vowel. *Ex.* देव and असुर form देवासुर, a god and an infernal spirit.

2. इ, उ, ऋ and ए (including their corresponding long vowels), if preceded by अ, or आ, coalesce therewith, and suffer the change called goon,

viz. इ is changed for ए, उ for ओ, ऋ for आर, and ऌ for अल्. Ex. परम and ईश्वर form परमेश्वर, *the excellent Lord*. वेद and उक्ति form वेदोक्ति, *an expression in the Veda*.

3. ए, ऐ, ओ, or औ preceded by अ or आ coalesce therewith, and suffer the change called vridhhi, viz. आ is changed to आ, इ* to ऐ, उ to ओ, ऋ to आर, ऌ to अल् ए to ऐ and औ to औ. ऐ and औ coalesce with the अ or आ without suffering any alteration. Ex. एक and एक form एकैक, *one by one*.

4. ऋत्, *affected with*, following अ or आ, when it forms a compound word of the third class, requires vridhhi, being an exception to Rule 2. Example, शोकार्त्, *sorrowful*. There are a few other exceptions, but being seldom used they are omitted here.

* In this and the preceding rule the long vowels are changed into the same letters as their corresponding short ones.

5. When any vowel, अ and आ excepted, is followed by a dissimilar vowel, it undergoes the following change, viz. इ and ई are changed to य; उ and ऊ to व; ऋ and ॠ to र; ए and ओ to ल; ए to अय; ऐ to आय; औ to अव and औ to आव. Ex. अति and आवश्यक form अत्यावश्यक, *great necessity*. अति and उत्तम form अत्युत्तम, *very excellent*.

Of the permutation of Consonants.

6. Any letter of the fourth class (त-वर्ग), followed by one of the second (च-वर्ग), or the third (ट-वर्ग), is changed into that letter. Ex. सत् and चरित्र form सचरित्र, *good conduct*.

7. If the first, second, or fourth letter in any class (वर्ग) be followed by the third or fourth letter in its own or any other class, or by a vowel, a semi-vowel, or a nasal, it is changed to the third letter of its own class. Ex. सत् and गुण form सद्गुण.

a good quality. तत् and उपर form तदुपर,
upon that.

8. Any letter of the fourth class followed by ल is changed to ल. Ex. सत् and लोक form सल्लोक, *good people.*

9. An aspirated letter followed by an aspirated letter becomes soft.

10. The first letter of any class followed by a nasal, is changed into the nasal of its own class. Ex. तत् and मध्ये form तन्मध्ये, *in the midst of it.*

11. If श्, followed by a vowel, a semi-vowel, or a nasal, follow the first letter of any class, it is changed to क्; and ह् in the same circumstances is changed to the fourth letter of that class. Ex. तत् and शरीर form तक्शरीर, *that body.* तत् and हित form तद्धित, *that advantage.*

12. स followed by श, or any letter of the second class, is changed to श. If followed by any letter of the third class it is changed to घ. Ex. मनस् and शान्ति form मनश्शान्ति, *peace of mind*. मनस् and चिन्ता form मनश्चिन्ता, *anxiety of mind*.

13. If ः follow अ, and be followed by अ, a semi-vowel, a nasal, or the third or fourth letter of any class, it is changed to उ. This उ is frequently changed to ओ by goon*. Ex. ततः and अधिक form ततोधिक -

14. If ः follow any vowel except अ or आ, and be followed by a vowel, a semi-vowel, a nasal, or the third or fourth letter of any series, it is changed to र.

15. A nasal followed by a letter belonging to any series except its own, is changed to the nasal of that series. Ex. शं and कर form शंकर, *a proper name*.

* See page 7, Rule 2.

16. A final उ, ण, न or ह, preceded by a short vowel, is doubled if it coalesce with an initial vowel of another word. *Ex.* सन् and आत्मा form सन्नात्मा, *a pure spirit.* वृत्त and छाया form वृत्तच्छाया, *the shadow of a tree.*

Of Nouns. (शब्द).

Nouns are distributed into six classes, viz. नामवाचक, *proper names*; द्रव्यवाचक, *names of sensible objects*; जातिवाचक, *generic names*; गुणवाचक, *names of qualities, viz. adjectives*; भाववाचक, *names of ideas, viz. abstract substantives*, and अनुकरणशब्द, *imitative sounds*.

They are further divided into प्राणिवाचक, *names of animals*, and अप्राणिवाचक, *names of inanimate things*.

Of Gender. (लिंग).

1. Names of males, and of inanimate things, ending in आ, are masculine, (पुंलिंग).
2. Names of females, and of inanimate things, ending in इ or ई, are feminine, (स्त्रीलिंग).

3. Names of inanimate things ending in अ or a consonant, are neuter, (स्त्रीबलिक). These all admit of many exceptions.

4. Words ending in other vowels are not at present reducible to any rules.

Of Cases.

1. There are seven cases, viz. the nominative, accusative, instrumental, dative, ablative, possessive, and locative. These cases are respectively called कर्त्ता, कर्म, करण, सम्प्रदान, अर्थादान, सम्बन्ध, and अधिकरण. An inflected word is called पद.

2. A word is prepared for inflection by inserting some letter after it, or expunging a letter from it.

3. The nominative is the simple word. The singular has no inflection; rules for the terminations of the plural follow in their proper places.

4. The accusative of words signifying animals is formed from the nominative by affixing **स्** or **सा**. Words signifying inanimate substances take no inflection in this case, unless they are personified. If personified they are inflected like masculine or feminine nouns.
5. The instrumental is formed by affixing **न्** or **ने**. It is expressed by *by, through,* and sometimes *for*.
6. The dative is uniformly the same with the accusative.
7. The ablative of nouns which mean inanimate things is frequently made by **हन्**, **तून्** or **ऊन्**. Some other word, as **वर**, *upon*, **घास**, *near*, or a word meaning some particular part of the body, is generally put between nouns meaning animals and the above affixes. *Ex.* **बोजवहण**, *from upon the horse.*

8. The genitive is properly an adjective, and varies in its gender to agree with the substantive to which it belongs. It is formed by affixing **चा** for the masculine, **ची** for the feminine, **च्** for the neuter, and **चे** for all genders. It is properly expressed by 's.

9. The locative is formed by affixing **त्** or **ई**. It is expressed by *in, to, on, at, &c.*

10. The plural is formed by making the vowel which precedes the affix nasal. In many instances the plural is formed by affixing the word **अववा** or **सर्व**, *all*, regularly declined, after the word is prepared for receiving the terminations.

A Scheme of the Terminations.

	Sing.	Pler.
Nom.	—	, आ, ए.
Ac. & D.	सु, ला.	सु, ला.
Instru.	न, ने.	न, ने.
Abl.	हून्, ऊन्, तून्.	हून्, ऊन्, तून्.
Gen.	चा, ची, च, चे.	चा, ची, च, चे.
Loc.	तु, ई.	तु, ई.

Of Substantives ending in अ, or a Consonant.

11. Words ending in अ, or a consonant, are prepared to receive their inflections by inserting आ after them. Ex. देव is changed to देवा, in all cases except the nominative. There are a few instances in which the insertion of the आ is optional.

12. When ऊन् is affixed to form the ablative, or ई to form the locative, no letter must be inserted.

12. Masculines which end in a consonant or अ make the nominative plural in अ.

देव, a god.	
Sing.	Plur.
N. देव, a god.	देवं, gods.
A. देवास् देवाला, god.	देवांस् देवांला gods.
I. देवान् देवाने, by a god.	देवान् देवाने, by god.
D. देवास् देवाला, to a god.	देवांस् देवांला, to god.
A. देवापासून्, from a god.	देवांपासून्, from gods.
G. देवाच्चा, a god's.	देवांच्चा, gods'.
L. देवात्, in a god.	देवात्, in gods.

The genitive masculine is देवाच्चा, fem. देवाच्ची, neut. देवाच्च, and com. देवाच्चे. The plural is formed in the same manner.

13. Feminines and neuters with a final consonant or अ, make the nominative plural in आ.

शानन्द, *a husband's sister.*

Sing.

Plur.

N. शानन्द.	शानन्दा.
A.&D. शानन्दासु, -ला.	शानन्दांसु -ला.
I. शानन्दान, -ने.	शानन्दांन, -ने.
A. शानन्दापासून.	शानन्दांणसून.
C. शानन्दाचा, ची, च, चे.	शानन्दांचा, ची, च, चे.
L. शानन्दात.	शानन्दांत.

14. Many neuters, and perhaps some other nouns ending in **अ** or a consonant, are prepared for inflection by inserting **ए** before the terminations in the oblique cases singular.

नाव, *a boat.*

Sing.

Plur.

N. नाव.	नावा.
A.&D. नाव.	नावा.

	Sing.	Plur.
1.	नावेन, —ने.	नान्वांन, —ने.
A.	नावहन्, —तन्.	नान्वांहन्, —तन्.
C.	नावेषा, घी, च, चै.	नान्वांषा, घी, च, चै.
L.	नावेत.	नान्वांत.

Of words ending in आ

15. य must be inserted before a final आ to prepare the word for inflection.

16. Masculines in आ make the plural nominative in ए.

ससरा, a husband's or wife's father.

	Sing.	Plur.
N.	ससरा,	ससरे.
A. & D.	ससराए, —ला.	ससरांस, —ला.
I.	ससराय, —ने.	ससरांस, —ने.
A.	ससराणाम्.	ससराणाम्.

Sing.

Plur.

G.	ससञ्चाचा, ची, च, चे.	ससञ्चांचा, ची, च, चे.
L.	ससञ्चात्.	ससञ्चांत.

17. If **ञ** precede the final **आ** the insertion of **ञ** is superseded thereby.

18. The nominative plural of feminines and some neuters in **आ** is made by **आं**.

आत्या, a father's sister.

Sing.

Plur.

N.	आत्या.	आत्यां.
A.&D.	आत्यास, आत्याला.	आत्यांस, आत्यांला.
I.	आत्यान, आत्याने.	आत्यांन, आत्यांने.
A.	आत्याणसून.	आत्यांणसून.
G.	आत्याचा, ची, च, चे.	आत्यांचा, ची, च, चे.
L.	आत्यात्.	आत्यांत. /

लाडगा, *a leopard.*

Sing.

Plur.

N. लाडगा.

लाडो.

A.&D. लाडग्यात्, ला. लाडग्यांस, ला.

I. लाडग्यान, -ने. लाडग्यांन, -ने.

A. लाडग्याजवळून. लाडग्यांजवळून.

G. लाडग्याचा, ची, च, चे. लाडग्यांचा, ची, च, चे.

L. लाडग्यात्. लाडग्यांत.

19. There being no increment affixed to the accusative and dative of nouns signifying inanimate things, the insertion of **द्य** does not take place in those cases.

आंबा, *a mango.*

Sing.

Plur.

N. आंबा.

आंबे.

A.&D. आंबा.

आंबे.

L. आंब्यान, आंब्याने. आंब्यांत, आंब्यांनै.

	Sing.	Plur.
A.	आंब्यातून, — हून.	आंब्यांतून, — हून.
G.	आंब्याचा, ची, च, चे.	आंब्यांचा, ची, च, चे.
L.	आंब्यात.	आंब्यांत.

Of words with a final इ or ई.

२०. Masculines terminating in इ or ई, change it to ए before the terminations of the cases.

जावई, a daughter's husband.

	Sing.	Plur.
N.	जावई.	जावांई.
A.&D.	जावायास, — ला.	जावायांस, — ला.
I.	जावायान, — ने.	जावायांत, — ने.
A.	जावायापासून.	जावायापासून.
G.	जावायाचा, ची, च, चे.	जावायांचा, ची, च, चे.
L.	जावायात.	जावायांत.

21. Feminines and neuters in इ or ई, receive the terminations in the singular without any further preparation. In the plural the final is changed to य्.

साळी, *a wife's sister.*

	Sing.	Plur.
N.	साळी.	साळ्या.
A.&D.	साळीस, -ला.	साळ्यांस, -ला.
I.	साळीन, -ने.	साळ्यांन, -ने.
A.	साळीपासून.	साळ्यांपासून.
P.	साळीचा, ची, च, चे.	साळ्यांचा, ची, च, चे.
L.	साळीत.	साळ्यांत.

लेखणी, *a pen.*

	Sing.	Plur.
N.	लेखणी	लेखण्यां.
A.&D.	लेखणी	लेखण्यां.
I.	लेखणीन, -ने.	लेखण्यांन, -ने.
A.	लेखणीहून, तून.	लेखण्यांहून, -तून.
P.	लेखणीचा, ची, च, चे.	लेखण्यांचा, ची, च, चे.
L.	लेखणीत.	लेखण्यांत.

Of Nouns with a final उ or ऊ.

22. Masculines in उ or ऊ change their final to आ before the terminating syllable in all the oblique cases.

लोकदू, *a male child.*

	Sing.	Plur.
N.	लोकदू.	लोकदूः.
A. & D.	लोकदासु, —ला.	लोकदासु, —ला.
I.	लोकदाने, —ने.	लोकदाने, —ने.
A.	लोकदासून्.	लोकदासून्.
G.	लोकदासुः, ची, च, चे.	लोकदासुः, ची, च, चे.
L.	लोकदासु.	लोकदासु.

23. Feminines and neuters in उ or ऊ require no preparation in the singular. In the plural व is substituted for the final letter.

जाऊ *a brother's wife, (so called by another brother's wife.)*

	Sing.	Plur.
N.	जाऊ.	जावां.
A. & D.	जाऊल, जाऊला.	जावांस, जावांला.
I.	जाऊन, जाऊने.	जावांन, जावांने.
A.	जाऊणामून.	जावांणामून.
P.	जाऊचा, ची, च, चे.	जावांचा, ची, च, चे.
L.	जाऊत.	जावांत.

24. Common nouns in उ or ऊ are declined as masculines.

	Sing.	Plur.
	वासरू, <i>a calf.</i>	
N.	वासरू.	वासरं.
A. & D.	वासरूस, ला.	वासरंसि, ला.
I.	वासरान, ने.	वासरानं, ने.
A.	वासराणामून.	वासराणामून.
G.	वासराचा, ची, च, चे.	वासरांचा, ची, च, चे.
L.	वासरात.	वासरांत.

लाडू, a sort of sweet-meat.

Sing.

Sing.

A. लाडू.

P. लाडूहून. — तून.

G.&D. लाडू.

A. लाडूचा, ची, च, चे.

I. लाडून, लाडूने.

L. लाडूत.

The plural is wanting.

Of words with a final ए.

25. There are very few words which end in ए.

They are prepared for inflection by changing the final letter into च.

मिरे, pepper, (collective).

Sing.

N. मिरे.

A.&D. मिरे.

I. मिद्यान, मिद्याने.

A. मिद्याहून.

G. मिद्याचा, — ची, — च, — चे.

L. मिद्यात.

This word has no plural.

Of words with a final ओ.

३६. Some few words ending in ओ change it optionally to अण् in the singular number, but others affix the termination without any preparation. In the plural the final ओ is changed to आं.

	Sing.	नायको, a woman.	Flur.
N.	नायको.		नायका.
A.&D.	नायकोस्त, —ला.		नायकांस्त, —ला.
I.	नायकोन्, —ने.		नायकांन्, —ने.
A.	नायकोपास्तून्.		नायकांपास्तून्.
P.	नायकोच्चा, ची, च्च, च्चे.		नायकांच्चा, ची, च्च, च्चे.
L.	नायकोत्.		नायकांत्.

	Sing.	विस्तो, fire.
N.	विस्तो.	
A.&D.	विस्तो.	
L.	विस्तवान्, विस्तान्, विस्तवाने, विस्तोने.	

MAHARAJA'S GRAMMAR.

Sing.

- A. विस्तोहन्, विस्तवाहन्.
C. विस्तोच, ची, च, चे. विस्तवाच, ची, च, चे.
L. विस्तोत्, विस्तवात्.

This word has no plural.

Observations on the Substantives.

1. The accusative in **ह** is sometimes used, especially in the gerunds of verbs, to denote *for*, *for the purpose of*, *on account of*, &c. *Ex.* करा यान्, *for the purpose of doing.*

2. The terminations of the ablative case cannot be indifferently used the one for the other. **हन्** forms the proper ablative, expressed by *from*. **तून** is made by the syllable **तून** affixed to the termination of the locative case, and signifies *from within*, and **तून** is only affixed to those particles of speech which, though affixed to words in the Indian languages, answer the purpose of prepositions in others. *Ex.* ते घराहन् गेलेत, *he went from the house.* ते घरातून आलेत, *he came out of, or from within the house.* याणी

घरावरून खालते पडत, *water falls from upon the house.*

3. Words meaning animals always require a particle followed by **ऊन** to express the ablative case. *Ex.* पिताजावळून.

4. The vocative does not terminate differently from the nominative, but is simply connected with the vocative particle. These particles differ according to the quality of the person addressed, or the respect or disrespect intended to be shown to him. The signs of the vocative follow:— viz. **रे**, **अरे**, masc. **ग**, **गे**, **आग**, **आगे** fem. expressive of familiarity or contempt. **अहो**, **हे**, **हो**, expressive of respect.

5. The vocative particle may either precede or follow the word to which it belongs, but in the latter case the vocative signs with the initial **अ**

are not used. — *Ex.* अरे भाऊ or भाऊरे, *O brother*, अगमाय or मायाग. *O mother*, अहो काका or काकाहो, *O uncle*, हे ईश्वर, *O Lord*.

6. Sometimes the vocative sign follows the verb. In this case the name of the person addressed is omitted. *Ex.* मारता गेलोरे, *I am killed*.

7. ही and च् are frequently added to nouns and pronouns to make them emphatic.

8. अनन्तर, *besides, beyond*, यावेतो, *पर्यन्त, until*, मध्ये, *in the midst, within*, वर, *upon*, पास, *near, by*, बिणा, *except, besides*, अवघा, *all*, साटी, करितां, स्तव, कारणा, निमित्त, and वाचून, *for*, प्रति, *to*, कड, *towards*, अपेक्ष, *than*, and some other words, are frequently joined to substantives in the same manner as the terminations of the cases. The substantive is previously

prepared as for the regular inflections. *Ex.* जेव
 ल्यान्तर, *after eating*, त्यादिवसापावेतो, *un-*
til that day.

9. Abstract substantives are formed by affixing
 षण्, उक्, ता, or त्वा. *Ex.* लैकुरुषण्, *child-*
hood. माहातारषण्, *old age.* समकणुक, *know-*
ledge. सुशीलता, *good-naturedness.* महत्त्व,
greatness.

10. Nouns which denote the doer of any thing
 are formed by affixing क्त to the root of any
 verb, the last syllable being previously rejected.
Ex. वाटसर, *a traveller*, from वाट, *a road*, and
 सरण, *to accomplish any thing.* यात्रक, *a pi-*
grim.

SECTION IV.

OF ADJECTIVES.

Of the gender of adjectives.

1. Adjectives vary in their gender to agree with the substantive to which they belong. The masculine gender usually ends in **आ**, the feminine in **ई**, and the neuter in **अ**.

2. Some adjectives form the masculine in **मान्** or **मन्त**, and others in **वान्** or **वन्त**. The feminine of the first of these is made by **मती** and that of the others by **वती**. The neuters of these adjectives should be made by **मत्** and **वत्**, but are seldom used.

3. Many Sanskrit participles, and some other adjectives which end in **अ**, make the masculine and neuter in **अ** and the feminine in **आ**.

Of the declension of adjectives.

4. Adjectives have no inflection of case, unless put absolutely, or instead of a substantive. The adjective generally forms a compound word with its substantive.

Of the comparison of adjectives.

5. The comparative degree is formed by affixing **तर**. *Ex. हृत्तर, firmer.*

6. The comparative is frequently made by affixing the word **अपेक्ष**, *more than*, to the word or sentence with which another word or sentence is compared. *Ex. त्यापेक्षवर, better than that.*

7. The superlative is formed by the words **फार**, *great, very*, **अति**, *very*, **अत्यन्त**, *exceedingly, &c.* *Ex. अत्यन्त वर, फार वर, अति वर, very good.*

Of the formation of adjectives.

Most of the Sanskrit rules for forming adjectives are used in this language; but as it would be tedious to give them all, only a few of the most useful are mentioned here. Dictionaries must be consulted for the rest.

8. Those adjectives which denominate a thing from its being in any particular place are formed by affixing **स्य** to the name of that place. *Ex.* **ग्रामस्य**, *situated in the vilage.* **सभास्य**, *in assembly.*

9. Adjectives which denominate a thing from its being produced from some thing or circumstance, are formed by affixing **उत्पन्न** to the name of that thing, &c. *Ex.* **तनात्पन्न**, *produced in the forest.*

10. Adjectives which denominate any thing from its having the quality of conferring some thing, are formed by affixing दाता or दायी, to the name of that thing. Ex. आनन्ददाता or आनन्ददायी, *joy-giving*.

11. Adjectives which denominate any thing from its having the quality of effecting something or of producing somewhat, are formed by affixing कर्त्ता, कारी or कारक. Ex. कर्मकर्त्ता, कर्म कारी or कर्मकारक, *business-doing*.

12. Adjectives which denominate any thing from its being given by any one, are formed by affixing दत्त. Ex. देवदत्त, *goddess-given*.

13. Those which denominate a thing from its being made or done by any person or thing are formed by affixing कृत. Ex. ईश्वरकृत, *God-formed*.

14. Those which denominate any thing from its having a destructive property, are formed by affixing **न्न**, **नाशक**, **नाशी** or **हन्त** to the word which expresses that which they are calculated to destroy. *Ex.* **सर्वनाशक**, **सर्वनाशी**, *all-destructive*, **शत्रुन्न** or **शत्रुहन्त**, *enemy-destroying*.

15. Adjectives denominating a thing from its having a power of, or propensity to, loco-motion, are formed by affixing **गामी** to the word which expresses the place or situation in which it moves. *Ex.* **अग्रगामी** *preceding, going before*.

16. Adjectives which denominate a thing from its being involved in some thing, are formed by affixing **ग्रस्त**. *Ex.* **चिन्ताग्रस्त**, *involved in thought*.

17. Adjectives which denominate a thing from its being connected with, or possessed of something

are formed by affixing **दुक्ता** *Ex.* **प्रेमदुक्ता** *af-*
fectionate.

18. Words which denominate the inhabitants, language, or other adjunct of a country from the name of the country, are formed by affixing **ई** or **ईस** thereto. Sometimes these words are formed by increasing the first vowel of the word by *vridhī*, without any affix. *Ex.* **पारसी**, *Persian*, **द्राविण**, *Dravina*.

19. Words which denominate a person from some ancestor are generally formed by increasing the first vowel of the ancestors name by *vridhī*. *Ex.* **काश्यप**, *descended from Kushyup*.

20. Many adjectives which denominate any thing from its quality are formed by affixing **इज** to the word from which they are derived, and increasing the first vowel of the word by *vridhī*.

Ex. धार्मिक, *religious*, from धर्म, *religion*;
 पितृक, *paternal*, from पितृ, *father*.

21. A number of adjectives of the same import as the above are made by affixing ई to the word.

Ex. पापी, *sinful*, धार्मी, *religious*.

22. Possessives which imply the belonging to one place or point of the compass, are made by affixing ईक्ष to the word. Ex. तिकडीक्ष of that quarter.

23. Many adjectives are formed from the roots of verbs, by rejecting the last syllable and affixing नार. Ex. हेनार, *existing*, नविकनार, *unquenchable*. These are sometimes used as substantives. /

OF PRONOUNS.

1. The pronouns are **मीं**, *I*, **तू**, *thou*, **ते**, *he or it*, **ती** or **ते**, *she*, **हे**, *this*, **जा** or **जे**, *who*, **कोण**, *who? or what?* **कोरही**, *any one*, **आपत्त**, or **आपणा**, *self*, **जो** **देखही** or **जे** **देखही**, *who-soever, whatsoever*,

2. **जान्ही** is commonly used as the plural of **मीं**, but **तन्ही** and **ते** are generally used as the honorific personal pronouns singular. The plurals of these two words are made by affixing **सबबा**, *all*, to the pronoun.

3. Most of the colloquial languages of India have two sorts of pronouns, the one is expressive of respect, the other conveys an idea of humility in the first person, of familiarity or contempt in the second, and in the third person neither expresses

honour nor dishonour. The first sort are called honorific, (गौरवोक्ति), the other are called inferior, (नीचोक्ति). Some condemn this distinction, and assert that the honorific pronouns are the true plurals, but custom has established it in this language.

मीं, I.

Sing.

N. मीं, I.

A. & D. मत्, मज्, मज्ज्, me.

I. माकथान्, माकथानिभ्यः, by me.

A. माकापासुन्, from me.

G. माका, सी, क्के, n.g.

L. माकात्, in me.

Plur.

N. आम्ही, we.

A. & D. आम्हास, आम्हाला, us.

F

Plural.

- N. ते, *they*.
 A. & D. त्याहास, त्याहाला, *them*.
 I. त्याहान, त्याहाने, त्याही, *by them*.
 A. त्याहानून, *from them*.
 G. त्याहाक, चौ, च, चें, च्या, *their*.
 L. त्याहांत, *in them*.

Sing.

Fem.

- N. ती, *she*.
 A. & D. तीस, तिला, तिज, तिजला, *her*.
 I. तौन, तौने, तीच्यान, तीच्याने, *by her*.
 A. तिजहून, *from her*.
 G. तीचा, ची, च, चें, च्या, *hers*.
 L. तीच्यात, *in her*.

Plural as the masculine.

Sing.

Neut.

- N. ते, *it*.
 A. & D. ते, *it*.

Sing.

- I. त्वान्, त्वानि, *by it.*
 A. त्वाहन्, त्वाहन्, *from it.*
 G. त्वाच्, त्वाची, त्वाच, त्वाचे, त्वाच्या, *its.*
 L. त्वात्, *in it.*

Plural as the masculine.

हा, *this.*

Sing.

Masc.

- N. हा, *this.*
 A. & D. यास्, यास्त, *to this.*
 I. यान्, यानि, याच्यान्, याच्यानि, *by this.*
 A. याहन्, *from this.*
 G. याच्, याची, च, चे, च्या, *of this.*
 L. यात्, याच्यात्, *in this.*

Plur.

- N. हे, *these.*
 A. & D. यहाँस, यहाँस्त, *to these.*

Plur.

- I. यहांच्यान, यहांच्याने, *by these.*
 A. याहांहून, *from these.*
 G. यहांच्या, ची, च, चे, च्या, *of these.*
 L. यहांंत, यहांच्यांत, *in these.*

Sing.

Fem.

- N. ही, *this.*
 A. & D. इला, इज, इजला, *to this.*
 I. इच्यान, इच्याने, *by this.*
 A. इजहून, *from this.*
 G. इचा, ची, च, चे, च्या, *of this.*
 L. इच्यांत, *in this.*

Plural as the masculine.

Sing.

Neut.

- N. हे, *this.*
 A. & D. हे, *this.*
 I. यान, द्यान, याने, द्याने, *by this.*

Sing.

- A. याहून, यांतून, *from this.*
 G. याचा, याची, याच, याचे, याच्या, *of this.*
 L. यांत, *in this.*

Plural as the masculine.

जा, *who.*

Sing.

Masc.

- N. जा or जे, *who.*
 A. & A. ज्यास, ज्याला, *whom.*
 I. ज्याच्यान, ज्याच्याने, *by whom.*
 A. ज्याहून, *from whom.*
 G. ज्याचा, ची, च, चे, च्या, *whose.*
 L. ज्याच्यात, ज्यात, *in whom.*

Plural.

Masc. and Fem.

- N. जे, (masc.) ज्या, (fem.) *who.*
 A. & D. ज्याहांस, ज्याहांला, *whom.*
 I. ज्याहान, ज्याहाने, *by whom.*

Plur:

- A. ज्याहान् *from whom.*
 G. ज्याहांघा, -घी, -घे, -घ्या, *whose.*
 L. ज्याहांत, *in whom.*

Sing.

Fem.

- N. जी, *who.*
 A. & D. जीस, जिला, *whose.*
 I. जीच्यान, जिच्यान, *by whom.*
 A. जीहून, *from whom.*
 G. जीना, जी, घ, घे, च्या, *whose.*
 L. जीच्यात, *in whom.*

N. B. ते, हे, and जे are frequently used in the nominative singular feminine of ते, हा, and हे.

Sing.

Neut.

N. जे, *what.*A. & D. जे, *what.*I. ज्ञान, ज्ञाने, *by what.*A. ज्याहून, ज्यातून, *from what.*G. ज्याचा, ची, च, चे, च्या, *of what.*L. ज्यांत, *in what.*

Plural as the masculine.

Sing.

N. कोण, *who?*

A. & D. कोणसु, कोणाला, कोणहासु,

कोणहाला, *whom?*

I. कोणाच्यान, कोणाच्याने, कोणहाच्यान,

कोणहाच्याने, *by whom?*A. कोणाहून, कोणहाहून, *from whom?*G. कोणाचा, कोणहाचा, ची, च, चे, च्या, *whose.*

L. कोणाला, कोणाच्यांत, कोणहांत,

कोणहाच्यांत, *in whom?*

G

The plural is made by compounding the singular with अवद्य, *all*. *Ex.* Nom. कोणाअवद्ये
Acc. कोणाअवद्यास, &c.

कोणही, *any one*,

Sing.

N. कोणही, *any one*.

A. & D. कोणास, कोणाला, कोण्हास,

कोण्हाला, *any one*.

I. { कोणाच्यान, कोणाच्याने, कोण्हाच्यान,
कोण्हाच्याने, *by any one*.

A. कोणाहून, कोण्हाहून, *from any one*.

G. कोणाचा, कोण्हाचा, च्हीच, चे, च्या, *any one's*.

L. कोणांत, कोण्हांत, *in any one*.

आपणा, *self*.

Sing.

M. आपणा, *my, thy, or himself*.

A. & D. आपणास, आपणाला, आपल्यास,

आपल्याला, *—self*.

Sing.

- I. आपणाही, आपणाच्याने, आपल्यान,
 आपल्याने, आपल्याच्यान, आपल्याच्याने,
 [by —self.]
 A. आपणाहून, आपल्याहून, from —self.
 C. आपला, ती, त, ले, ल्या, own.
 I. आपणांत, आपल्यांत, in —self.

कांहीं, *any*, is indeclinable. जा कोरही and
 जे कोरही, *whosoever, whatsoever*, are declined in
 the last member only. /

SECTION VI.

OF VERBS.

1. Mahratta verbs have eight modes, viz. The Indicative, Imperative, Subjunctive, Compound Subjunctive, Potential, Optative, Intensive and Causal.

2. There are eight tenses, viz. The First and Second Aorist Present, the Present, the Imperfect, the Imperfect Definite, the Perfect, the Pluperfect, and the Future.

3. There are three persons: the first **मीं**, *I*, the second **तू**, *thou*, and the third **ते**, *he*; two numbers, the singular and plural, and two genders, the masculine and feminine. N. B. There are three genders in some of the preter tenses.

4. The root or verbal noun ends in **न** or **ण**. The last syllable is always rejected before any termination is affixed.

A scheme of the endings of a regular verb.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT,

	Sing.	Plur.
1.	ञं.	ञं.
2.	इत्, एत्.	आ.
3.	ए, य, ई.	इत्, एत्.

SECOND AORIST, PRESENT.

	Sing. Masc.	Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1.	तां इतां.	तै.	तां इतौ.
2.	तात्, इतात्.	तैत्.	ता इता.
3.	तो इतो.	तै.	तैत्, इतेत्.

PRESENT.

	Masc.	Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1.	इत् आहे.	इते आहे.	इत् आहे.
2.	इत् आहेत्.	इते आहेत्.	इत् आहे.
3.	इत् आहे.	इते आहे.	इत् आहेत्.

IMPERFECT TENSE.

Active verbs.

Sing.

1.	ता.	ती.	त.	ते.	त्या.
2.	ता.	ती.	त.	ते.	
3.	ता.	ती.	त.	ते.	त्या.

Plur.

1.	ता.	ती.	तीत्.	तं.	ते.	त्या.	तेत्.
2.	ता.	ती.	तीत्.	तं.	ते.	त्या.	तेत्.
3.	ता.	ती.	तीत्.	तं.	ते.	त्या.	तेत्.

IMPERFECT TENSE.

Neuter or intransitive verbs.

Sing.

Plur.

Masc.

Fem.

Masc.

1.	लों.	ते.	लों.	
2.	लात्.	लीत्.	तत्.	
3.	ता.	ते.	तो.	तीत्. तेत्. fem. त्यात्. लित.

IMPERFECT DEFINITE

Sing.		Plur.	
Masc.	Fem.	Masc. and Fem.	
1. इत् हेतों.	इत् हेति.	इत् हेतिं.	
2. इत् होतास.	इत् होतीस.	इत् होतेत्.	
3. इत् होता.	इत् हेती.	इत् होतेत्.	

PERFECT TENSE.

Active verbs.

Sing.

1.	ला.	ली.	ल or ले आहे.
2.	ला.	ली.	ल or ले आहे.
3.	ला.	ली.	ल or ले आहे.

Plur.

1.	ला.	ली.	ल or ले आहे.
2.	ला.	ली.	ल or ले आहे.
3.	ला.	ली.	ल or ले आहे.

Neuter or intransitive verbs.

Sing.		Pfuf.
Masc.	Fem.	Masc. and Fem.
1. लो आहे.	ले आहे.	लो आहो.
2. ला आहेस.	ली आहेस.	ले आहा.
3. ला आह.	लो आहे or आहित.	ले आहेत.

PLUPERFECT TENSE.

Active verbs.

Sing.		
1. ला होता.	ली होती.	
2. ला होता.	ली होती.	
3. ला होता.	ली होती.	
1. ल होत.	ले हेते.	ल्याहोत्यात.
2. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.
3. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.

Plur.

1. ला होता.	ली होती.
2. ला होता.	ली होती.
3. ला हाता.	लो हाती.

1. ल होत.	ले होते.	ल्या होत्यात.
2. ल होत.	ले हाते.	ल्या होत्यात.
3. ल होत.	ले होते.	ल्या होत्यात.

Neuter or intransitive verbs.

Masc.

Sing.

Fem.

1. ला होतां.	ले होते.
2. ला होताम्.	ली होतीम्.
3. ला होता.	ली होती or होतीत.

Masc. and Fem.

Plur.

1. ले होतां.	
2. ले हातेत.	
3. ले होतेत.	Fem. ल्या होत्यात.

FUTURE TENSE.

	Sing. Masc.	Plur. Masc.
1.	ഇൻ.	ഉ.
2.	ഇഴീൽ.	आल.
3.	ഇൽ. എൽ.	തീൽ.

IMPERATIVE MODE.

	Sing.	Plur.
2.	—	आ.
3.	आ.	आത.

Prohibitive, 2d. person sing. ഉ നകോ, plur.

ഉ നകാ.

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

	Sing.	Plur.
1.	ई. एं.	उ.
2.	इत्.	आ.
3.	ई. ए.	ईत्. एत्.

PRETER TENSE.

	Sing. Masc.	Fem.	Plur.
1.	त्तां.	त्ते.	त्तां.
2.	ताम्.	तीम्.	तेत्.
3.	ता.	ती.	तेत्.

INFINITIVE MODE.

ऊं.

PARTICIPLES.

Present, इत्, त्. *Adverbial,* ऊत्.

Repeated, तां. *Passive,* त्, लेत्.

GERUND.

आय्.

N. B. The initial इ of these terminations is frequently omitted, and if the remaining part of the root, when the last syllable is rejected, end in a vowel, it is always rejected.

6. The first and second aorist, present tense, are formed immediately from the root, by rejecting its last syllable, and affixing the syllable directed in the foregoing scheme.

7. The present and imperfect tenses are formed by the auxiliary आहे, regularly declined, after the present participle. ए is affixed to the participle to form the feminine.

8. Some roots suffer a change in the imperfect, perfect and pluperfect tenses, and in the passive participles, before the terminations are affixed; viz.

करण	is changed to	के.
महनण	—	मद.
रण	—	आ.
जाण	—	गे.
घेण	—	घेत.

देण	is changed to	दि.
भीण	—	भ्या.
घोण	—	घ्या.
घालण	—	घाल.
सांगण	—	सांगित्.
होण	—	जा.
लेण	—	ल्या.

And a few others.

9. Some roots require the insertion of **इ** before the affix **ल** of the preterperfect tenses. *Ex.* आयकिल, *he heard*, हूडकिल, *he sought*.

10. In the preter tenses (the compound ones excepted) of active and causal verbs, the agent is in the third case.

N. B. It is highly probable that this tense is always expressed by the passive participle, governed by an agent in the third case. In the

first person singular this agent is always **अहं**, and in the second **त्वं**, or **तां**. In the first and second person plural the agent is in the nominative case. The gender of the verb agrees with that of the object, which is in the accusative case, like that of active verbs.

11. The perfect and pluperfect tenses of active and causal verbs are formed by adding the present and preter tenses of the auxiliary verb to the imperfect tense.

12. The future is formed by rejecting the final syllable of the root, and affixing the syllables pointed out in the scheme.

13. The potential, optative, and inchoative, are formed by conjugating the verbs **सक्ता**, *to be able*, **इच्छा**, *to desire*, and **लागता**, *to come into contact*, respectively, after the infinitive mode. ✓

OF VERBS.

14. The intensive is formed by conjugating the verb **ढाकण**, *to throw*, with the adverbial participle.

15. The compound subjunctive, is formed by conjugating the verb **अरुण**, *to remain, to be*, with the present participle, for the present and future tenses, and with the passive participle, for the preter.

16. The passive voice is formed by conjugating the verb **जाण** with the passive participle.

N. B. That form of the passive participle used in the preter tenses of active verbs must be used to form the compound subjunctives and the passive voice.

17. The impersonal subjunctive is formed by constructing the third person of the verb **पडण**, *to fall, to befall*, with the verbal noun.

आहे, *I am.*

INDICATIVE MODE:

PRESENT TENSE.

Sing. Masc. and Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1. मीं आहे, <i>I am.</i>	आम्ही आहां, <i>we are.</i>
2. तूं आहेस, <i>thou art.</i>	तुम्ही आहा, <i>ye are.</i>
3. तो आहे, <i>he is.</i>	ते आहेत, <i>they are.</i>

IMPERFECT TENSE.

Masc.	Sing.	Fem.
1. मीं हेतो.		होते, <i>I was.</i>
2. तूं होतास.		होतीस, <i>thou wast.</i>
3. तो होता.		होती, <i>he was.</i>
	Plur.	
1. आम्ही होतां, <i>we were.</i>		
2. तुम्ही, होतेत, <i>ye were.</i>		
3. ते होतेत. fem. त्या होत्यात, <i>they were.</i>		

The other tenses are wanting.

करणा, *to do.*

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.		Plur.	
Masc. and Fem.		Masc. and Fem.	
1. मैं करूँ, <i>I do.</i>		आम्ही करूँ, <i>we do.</i>	
2. तू करिस, <i>thou dost.</i>		तुम्हो करा, <i>ye do.</i>	
3. तो करी, <i>he doth.</i>		ते करीत, <i>they do.</i>	

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.	
Masc.	Fem.
1. मैं करतीं.	करती, <i>I do.</i>
2. तूं करतीस.	करतीस, <i>thou dost.</i>
3. तो करतीं.	ती करती, <i>he, she doth.</i>

Plur.	
Masc.	
1. आम्ही करतीं, <i>we do.</i>	
2. तुम्ही करतीं, <i>ye do.</i>	
3. ते करतीत, <i>fem. करतीत</i> or <i>त्या करतीत, they do.</i>	

PRESENT DEFINITE.

Sing.
Masc.

1. मीं करित् आहे, or करिताहे, *I am doing.*
2. तूं करित् आहेस, or करिताहेस, *thou art d.*
3. ता करित् आहे, or करिताहे, *he is doing.*

Sing.
Fem.

1. मीं करिते आहे, *I am doing.*
2. तूं करिते आहेस, *thou art doing.*
3. ते or ती करिते आहे, *she is doing.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करित् आहां or करिताहां, *we are doing.*
2. तुम्ही करित् आहा or करिताहा, *ye are doing.*
3. ते करित् आहेत or करिताहेत, *they are doing.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां केला, केली, केल, केले, केल्या, *I did.*
2. त्वां केला, केली, केल, केले, केल्या, *thou didst.*
3. त्याने केला, केली, केल, केले, केल्या, *he did.*

Plur.

1. आम्ही केला, केली, केल्या, *we did.*
2. तुम्ही केला, केली, केल्या, *ye did.*
3. त्याही केला, केली, केल्या, *they did.*

Plur.

1. आम्ही केल, केले or केलेत, *we did.*
2. तुम्ही केल, केले or केलेत, *ye did.*
3. त्याही केल, केले or केलेत, *they did.*

It must be observed that the gender of the verb in the imperfect, perfect and pluperfect tenses varies to agree with that of the object. The form ending in **ला** is masculine singular; that in **ली**, feminine singular and neuter plural; that in **ल**, neuter singular; that in **ले** or **लेत**, masculine plural, and that in **ल्या**, feminine plural.

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मीं करित् हेतो, *I was doing.*
2. तूं करित् हेतास, *thou wast doing.*
3. तो करित् हाता, *he was doing.*

Fem.

1. मीं करित् हेते, *I was doing.*
2. तूं करित् हेतोस, *thou wast doing.*
3. तो करित् हाती, *she was doing.*

Plural.

Masc. and Fem.

1. आम्ही करित् हेतो, *we were doing.*
2. तुम्ही करित् हेतेत, *ye were doing.*
3. ते करित् हेतेत, *they were doing.*

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या केला आहे, केली आहे, *I have done.*
2. त्वा कला आहे, केली आहे, *thou hadst done.*
3. त्याने केला आहे, केली आहे, *he hath done.*

Sing.

1. म्या केल आहे, केले आहे, *I have done.*
2. त्वा केल आहे, केले आहे, *thou hadst done.*
3. त्याने केल आहे, केले आहे, *he hath done.*

Plur.

1. आम्ही केला आहे, केली आहे, *we have done.*
2. तुम्ही केला आहे, केली आहे, *ye have done.*
3. त्याही केला आहे, केली आहे, *they have done.*

Plur.

1. आम्ही केल आहे, केले आहे, *we have done.*
2. तुम्ही केल आहे, केले आहे, *ye have done.*
3. त्याही केल आहे, केले आहे, *they have done.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या केला होता, केली होती, *I had done.*
2. त्वा केला होता, केली होती, *thou hadst done.*
3. त्याने केला होता, केली होती, *he had done.*

Sing.

1. म्या केल होत, केले होते, *I had done.*
2. त्वा केल होत, केले होते, *thou hadst done.*
3. त्यांने केल होत, केले होते, *he had done.*

The plural as the singular,

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं करीन, *I will do.*
  2. तूं करील, *thou wilt do.*
  3. तो करील, *he will do.*
- Fem. ती or ते करील, or करतील, *she will do.*

Plur:

Masc. and Fem.

1. आम्ही करूं, *we will do.*
2. तुम्ही कराव, *ye will do.*
3. ते करतील, *they will do.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.

Plur.

2. कर, *do thou.* करा, *do ye.*
 3. करा, *let him do.* करोत, *let them do.*

PROHIBITIVE.

कहं नको, *don't do.* कहं कको, *don't ye do.*

SUBJUNCTIVE MODE:

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मीं करी, *if I do.*
 2. तूं करिस, *if thou do.*
 3. तो करी, *if he do.*

Plur.

Masc.

1. जर आम्ही कहं, *if we do.*
 2. — तुम्ही करा, *if ye do.*
 3. — ते करीत, *if they do.*

PRETERPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

Fem.

1. जर मीं करतो, करते, *if I had done.*
2. — तूं करतास, करतीस, *if thou hadst done.*
3. — तो करता, ती करती, *if he she had done.*

Plural.

Masc. and Fem.

1. जर आम्ही करतो, *if we had done.*
2. — तुम्ही करतें, *if ye had done.*
3. — ते करतें, *if they had done.*

COMPOUND SUBJUNCTIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

Masc.

1. जर मीं करित् असें, *if I may do.*
2. — तूं करित् असेस, *if thou mayst do.*
3. — तो करित् असे, *if he may do.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करित् असूं, *if we may do.*
2. — तुम्ही करित् असा, *if ye may do.*
3. — ते करित् असेत, *if they may do.* ✓

SECOND AORIST; PRESENT.

Sing.
Masc.

1. जर मीं करित् अस्तां, *if I might do.*
2. — तूं करित् अस्तास, *if thou mightest do.*
3. — तो करित् अस्तो, *if he might do.*

Fera.

1. जर मीं करित् अस्तें, *if I might do.*
2. — तूं करित् अस्तेस or अस्तीस, *if, &c.*
3. — ते or ती करित् अस्ते or अस्ती, *if, &c.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करित् अस्तां, *if we might do.*
2. — तुम्ही करित् अस्ता, *if ye might do.*
3. — ते करित् असेत, *if they might do.*

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर म्यां केला असला, *if I might have done.*
- 2.— त्वां केला असला, *if thou mightest have done.*
- 3.— त्याने केला असला, *if he might have done.*

- 1.— म्या केली असली, *if I might have done.*
- 2.— त्वा केली असली, *if thou mightest have done.*
- 3.— त्याने केली असली, *if he might have done.*

- 1.— म्या केल असल, *if I might have done.*
- 2.— त्वा केल असल, *if thou mightest have done.*
- 3.— त्याने केल असल, *if he might have done.*

- 1.— म्या केल्या असल्यात, *if I might have done*
- 2.— त्वा केल्या असल्यात, *if thou mightest, &c.*
- 3.— त्याने केल्या असल्यात, *if he might, &c.*

The plural as the singular.

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर म्या केला असेल, *if I might have done.*
- 2.—त्वा केला असेल, *if thou mightest have done.*
- 3.—त्याने केला असेल, *if he might have done.*

- 1.—म्या केली असेल, *if I might have done.*
- 2.—त्वा केली असेल, *if thou mightest have done.*
- 3.—त्याने केली असेल, *if he might have done.*

- 1.—म्या केल असेल, *if I might have done.*
- 2.—त्वा केल असेल, *if thou mightest have done.*
- 3.—त्याने केल असेल, *if he might have done.*

- 1.—म्या केले or केल्या असेल, *if I might have done*
- 2.—त्वा केले or केल्या असेल, *if thou mightest, &c.*
- 3.—त्याने केले or केल्या असे, *if he might have, &c.*

The plural as the singular.

FUTURE TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मीं करित् असेन्, *if I shall do.*
2. — तूं करित् असेल्ल, *if thou shalt do.*
3. — तो करित् असेल, *if he shall do.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्हो करित् असूं, *if we shall do.*
2. — तुम्हो करित् असेल्ल, *if ye shall do.*
2. — ते करित् असेल्ल, *if they shall do.*

When the subjunctive mode implies obligation *to do or to suffer*, expressed in English by *must*, the verb घडण is governed by the verb or verbal noun, and the word which would be the agent in English is the accusative case.

FIRST AORIST, PRESENT.

1. मला करण घडत, *I must do*.*
2. तुला करण घडत, *thou must do.*
3. त्यास करण घडत, *he must do.*

* Literally, *to me to do must be.*

IMPERFECT TENSE.

मला करण घडल, *I was obliged to do.*

PERFECT TENSE.

मला करण घडल होत, *I have been obliged to do.*

FUTURE TENSE.

मला करण घडेल, *I must do, or shall be obliged to do.*

This form may also be as follows :

मला करण घडत अस्त, *I must be to do, &c.*

N. B. The gender of the preter tenses varies with that of the subject. *Ex.* घडला, घडली, घडल, घडले and घडल्या.

INFINITIVE MODE.

करं, *to do.*

PARTICIPLES.

Present, करत, doing.

Adverbial, कर्तुं, having done.

Continuative, कर्तार, doing, continuing to do.

Passive, केल, केलेल, done.

GERUND.

कराय, doing. करायास, for doing. करायाचा,

—ची, —चं, —चे, —च्या, of doing.

POTENTIAL MODE.

FIRST AOBIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कर्तुं सकूं, *I can do.*
2. तूं कर्तुं सकेस, *thou canst do.*
3. तो कर्तुं सके, *he can do.*

Plur.

1. आम्ही कर्तुं सकूं, *we can do.*
2. तुम्ही कर्तुं सका, *ye can do.*
3. ते कर्तुं सकेत, *they can do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कर्हं सक्तां, *I can do.*
2. तूं कर्हं सक्तास, *thou canst do.*
3. तो कर्हं सक्तां, *he can do.*

Fem.

1. मीं कर्हं सक्ते, *I can do.*
2. तूं कर्हं सक्तासि, *thou canst do.*
3. ती or ते कर्हं सक्ते, *she can do.*

Plur.

Masc. and Fem.

1. आम्ही कर्हं सक्तां, *we can do.*
2. तुम्ही कर्हं सक्ता, *ye can do.*
3. ते कर्हं सक्तेत, *they can do.*

This and the three following modes are conjugated through all the tenses, but the terminations not differing in any respect from the indicative mode, it is not necessary to exhibit more than the present tense in this place.

OPTATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कर्तुं इच्छूं, *I wish to do.*
2. तूं कर्तुं इच्छेत्, *thou wishest to do.*
3. ता कर्तुं इच्छेत् or इच्छी, *he wishes to do.*

Plur.

1. आम्ही कर्तुं इच्छूं, *we wish to do.*
2. तुम्ही कर्तुं इच्छा, *ye wish to do.*
3. ते कर्तुं इच्छेत् or इच्छीत, *they, &c.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कर्तुं इच्छितो, *I desire to do.*
2. तूं कर्तुं इच्छितात्, *thou desirest to do.*
3. ता कर्तुं इच्छितो, *he desireth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं कर्हं इच्छिंते, *I desire to do.*
2. तूं कर्हं इच्छितेस, *thou desirest to do.*
3. ते कर्हं इच्छिते, *she desireth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही कर्हं इच्छितो, *we desire to do.*
2. तुम्ही कर्हं इच्छिता, *ye desire to do.*
3. ते कर्हं इच्छितेत, *they desire to do.*

INCHOATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कर्हं लागूं, *I begin to do.*
2. तूं कर्हं लागेस, *thou beginnest to do.*
3. ते कर्हं लागे, *he begins to do.*

Plur.

1. आम्ही कर्हं लागूं, *we begin to do.*
2. तुम्ही कर्हं लागी, *ye begin to do.*
3. ते कर्हं लागेत, *they begin to do.*

L

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं क्कळं लागतां, *I begin to do.*
2. तूं क्कळं लागतास, *thou beginnest to do.*
3. तो क्कळं लागता, *he beginneth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं क्कळं लागते, *I begin to do.*
2. तूं क्कळं लागतीस, *thou beginnest to do.*
3. ते क्कळं लागते, *she beginneth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही क्कळं लागतां, *we begin to do.*
2. तुम्ही क्कळं लागता, *ye begin to do.*
3. ते क्कळं लागतेत, *they begin to do.*

INTENSIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं क्कळन् टाकूं, *I do thoroughly.*
2. तूं क्कळन् टाकीस, *thou dost thoroughly.*
3. तो क्कळन् टाकी, *he doth thoroughly.*

Pler.

1. आम्ही कडन् टाकूं, *we do thoroughly.*
2. तुम्ही कडन् टाका, *ye do thoroughly.*
3. ते कडन् टाकत, *they do thoroughly.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कडन् टाकतां, *I do thoroughly.*
2. तूं कडन् टाकतेस, *thou dost thoroughly.*
3. तो कडन् टाकते, *he doth thoroughly.*

Sing.
Fem.

1. मीं कडन् टाकते, *I do thoroughly.*
2. तूं कडन् टाकतीस, *thou dost thoroughly.*
3. तो कडन् टाकते, *she doth thoroughly.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही कडन् टाकतां, *we do thoroughly.*
2. तुम्ही कडन् टाकता, *ye do thoroughly.*
3. ते कडन् टाकतेत, *they do thoroughly.*

THE CAUSAL VERB.

करविण, to cause to be.

INDICATIVE MODE:

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc. and Fem.

1. मीं करवूं, *I cause to do.*
2. तूं करविस, *thou causest to do.*
3. तो करवो, *he or she causeth to do.*

Masc. and Fem.   Plur.

1. आम्हो करवूं, *we cause to do.*
2. तुम्हो करवा, *ye cause to do.*
3. ते करवीत, *they cause to do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं करवितो, *I cause to do.*
2. तूं करवितोस, *thou causest to do.*
3. तो करवितो, *he causeth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं करविते, *I cause to do.*
2. तूं करवितस, *thou causest to do.*
3. ते or ती करविते, *she causeth to do.*

Plur.
Masc.

1. आम्ही करवितों, *we cause to do.*
2. तुम्ही करविता, *ye cause to do.*
3. त करवितेत, *they, &c.*

Fem. त्या करवितात.

PRESENT TENSE.

Sing.
Masc.

1. मीं करवित् आहे, *I am causing to do.*
2. तूं करवित् आहेस, *thou art causing to do.*
3. ते करवित् आहे, *he is causing to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं करविते आहे, *I am causing to do.*
2. तूं करविते आहेस, *thou art causing to do.*
3. ते or ती करविते आहे, *she is causing to do.*

Plural.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करवित् आहीं, *we are causing to do.*
2. तुम्ही करवित् आहा, *ye are causing to do.*
3. ते करवित् आहेत, *they are causing to do.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
I caused to do.
2. त्वां करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
thou causedst to do.
3. त्याही करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
he caused to do.

Plur.

1. आम्ही करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
लेत, we caused to do.
2. तुम्ही करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
लेत, ye caused to do.
3. त्याही करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
लेत, they caused to do.

IMPERFECT DEFINITE,

Sing.

Masc.

1. मैं करवित् होतां, *I was causing to do.*
2. तूं करवित् होतास, *thou wast causing to do.*
3. तो करवित् होता, *he was causing to do.*

Sing.

Fem.

1. मैं करवित्, हेते, *I was causing to do.*
2. तूं करवित् होतीस, *thou wast causing to do.*
3. ती करवित् होती, *she was causing to do.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही करवित् होतां, *we were causing to do.*
2. तुम्ही करवित् होतेत, *ye were causing to do.*
3. ते करवित् हेतेत, *they were causing to do.*

Fem. त्या करवित् होत्यात, *they were, &c.*

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां करविला* आहे, *I have caused to do.*
2. त्यां करविला आहे, *thou hast caused to do.*
3. त्याने करविला आहे, *he has caused to do.*

* The gender of this word varies to agree with the object as in the imperfect tense.

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या करविला* होत, *I had caused to do.*
2. त्या करविला होत, *thou hadst caused to do.*
3. त्याने करविला होत, *he had caused to do.*

* The gender varies to agree with the object.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मीं करवीन, *I will cause to do.*
2. तूं करविशील, *thou wilt cause to do.*
3. तो करवील, *he will cause to do.*

Plural.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करवूं, *we will cause to do.*
2. तुम्ही करवास्त, *ye will cause to do.*
3. ते करवितोस्त, *they will cause to do.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.

१. करीव, *cause to do.*
३. करवा, *let him cause to do.*

Plur.

१. करवो, *cause ye to do.*
३. करवात, *let them cause to do.*

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मीं करवीं, *if I cause to do.*
२. — तूं करवीस्त, *if thou causest to do.*
३. — तो करवी, *if he causeth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. जर आम्ही करवूं, *if we cause to do.*
2. — तुम्ही करवा, *if ye cause to do.*
3. — ते करवीत, *if they cause to do.*

PRETER TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मीं करवितों, *if I had caused to do.*
2. — तूं करवितास, *if thou hadst caused to do.*
3. — तो करविता, *if he had caused to do.*

Sing.
Fem.

1. जर मीं करवितें, *if I had caused to do.*
2. — तूं करवितीस, *if thou hadst caused to do.*
3. — ते^{or}ती करविती, *if she had caused to do.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करवितों, *if we had caused to do.*
2. — तुम्ही करवितेत, *if ye had caused to do.*
3. — ते करवितेत, *if they had caused to do.*

Fem. त्या करवित्यात, *if they had caused to do.*

INFINITIVE MODE.

करवुं, *to cause to do.*

PARTICIPLES.

Present, करवित्, *causing to do.*

Adverbial, करवून, *having caused to do.*

Repeated, करवित्तांर, *continuing to cause to do.*

Passive, करविल, करविल्लेल्, *caused to do.*

GERUNDS.

करवाया, *causing to do.*

करवायाम्, *for causing to do.*

करवायाच्, - चो, - च, - चे,

- च्या, *of causing to do.*

The Potential, Optative, Inchoative, Compound Subjunctive and Intensive, are regularly formed by constructing their respective verbs with the infinitive mode, or participle, as in the simple forms of the verb.

होण, *to be.*

INDICATIVE MODE.

FIRST AGENT, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मी होज, *I am.*
2. तूं होयेस, *thou art.*
3. तो होय, *he is.*

Plur.
Masc.

1. आम्ही हों, *we are.*
2. तुम्ही जा, *ye are.*
3. ते जायत, *they are.*

SECOND AGENT, PRESENT.

Masc.

Sing.

Fem.

1. मीं होतां,	होते, <i>I am.</i>
2. तूं होनास,	होतीस, <i>thou art.</i>
3. तो होता,	ती होती, <i>he, she is.</i>
Neut. तो होत,	<i>it is.</i>

Plur.

1. आम्ही होतो, *we are.*
2. तुम्ही होत, *ye are.*
3. ते होत, Fem. त्या होत्या;
Neut. ती होतीत, *they are.*

PRESENT DEFINITE.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मीं होत आहे, *I am existing.*
2. तूं होत आहेस, *thou art existing.*
3. तो होत आहे, *he is existing.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही होत आहों, *we are existing.*
2. तुम्ही होत आहा, *ye are existing.*
3. ते होत आहेत, Fem. त्या होत;
Neut. आहेत, *they are existing.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

Fem.

1. मीं कालां. कालें, *I was.*
  2. तूं कालास. कालीस, *thou wast.*
  3. तो काला. ती काली, *he, she was.*
- Neut. ते काल, *it was.*

Plur.

1. आम्ही कालां, *we were.*
  2. तुम्ही कालेत, *ye were.*
  3. ते कालेत, Fem. त्या काल्यांत,
- Neut. ती कालीत, *they were.*

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मीं होत. होतें, *I was existing.*
2. तूं होत. होतास, *thou wast existing.*
3. तो होत. होता, *he was existing.*

Sing.

Fem.

1. मीं होत होते, *I was existing.*2. तूं होत होतीस, *thou wast existing.*3. ती होत होती, *she was existing.*Neut. ते होत होत, *it was existing.*

Plur.

1. आम्ही होत होतां, *we were existing.*2. तुम्ही होत होत, *ye were existing.*

3. ते होत होत, Fem. त्या होत होत्यात.

Neut. ती होत होतीत, *they were existing.*

PERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं कालां आहे. *I have been.*2. तूं काला आहेस. *thou hast been.*3. तो काला आहे. *he hath been.*

Fem.

1. मीं काले आहे, *I have been.*
  2. तूं कालो आहेस, *thou hast been.*
  3. ते or ती काली आहे, *she hath been.*
- Neut. ते काल आहे, *it hath been.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही कालां आहां, *we have been.*
  2. तुम्ही काले आहा, *ye have been.*
  3. ते काले आहेत, Fem. त्या काल्या आहेत,
- Neut. ती काली आहेत, *they have been.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं काले होतेां, *I had been.*
2. तूं काला होतास, *thou hadst been.*
3. तो काला होता, *he had been.*

Fem.

1. मीं काले or — लीं होते, *I had been.*2. तूं काली होतीस, *thou hadst been.*3. ते or ती काली होती, *she had been.*Neut. ते काल होत, *it had been.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही काले होते, *we had been.*2. तुम्ही काले होत, *ye had been.*3. ते काले होत, Fem. त्या काल्या होत्या, *they had been.*Neut. ती काली होती, *they had been.*

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मीं होईन, *I will be.*2. तूं होशील, *thou wilt be.*3. तो होईल, *he will be.*

N

Plur.
Masc.

1. आम्ही होऊं, *we will be.*
  2. तुम्ही व्हाल, *ye will be.*
  3. ते होतील, *they will be.*
- Fem. त्या होतीला, *they will be.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.	Plur.
हो, <i>be thou.</i>	व्हा, <i>be ye.</i>
होवा, <i>let him be.</i>	होवत, होवात, <i>let them be.</i>

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

1. जर मीं होज, *if I be.*
2. — तूं होएस, *if thou be.*
3. — तो होय, *if he be.*

Plur.

1. — आम्ही हों, *if we be.*
2. — तुम्ही व्हा, *if ye be.*
3. — ते होएत, *if they be.*

PRETER TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मीं होतीं, *if I were.*
2. — तूं होतास, *if thou wert.*
3. — तो होता, *if he were.*

Fem.

1. — मीं हातं, *if I were.*
2. — तूं होतीस, *if thou wert.*
3. — ती or ते होती, *if she were.*

Neut. ते हात, *if it were.*

Plur.

1. जर आम्ही होतीं, *if we were.*
2. — तुम्ही होतेत, *if ye were.*
3. — ते होतेत. Fem. त्या होत्यात.

Neut. ती होतीत, *if they were.*

INFINITIVE MODE.

होऊं *to be.*

PARTICIPLES.

Present, होत, being.

Adverbial, होऊन, having been.

Repeated, होतार, continuing to be.

Passive, काल, कालेल, been.

GERUND.

काय, being. कायास, for being. कायात्,

—ची, —चं, —च, —च्या, of being.

The present tense of the verb होण, preceded by the negative particle, is conjugated thus:

PRESENT TENSE.

Sing.
1. मीं नह्णे, I am not.

2. तूं नह्णेस, thou art not.

3. तो नह्णे, he is not.

Plur.
1. आम्ही नह्णे, we are not.

2. तुम्ही नह्णा, ye are not.

3. ते नह्णेत, they are not, &c. through all the tenses.

Sometimes the verb is omitted and the negative particle alone is inflected, as follows:

PRESENT TENSE,

Sing.

1. मी नाही, *I (am) not.*
2. तू नाहीस, *thou (art) not.*
3. तो ती ते नाही, *he, she, it (is) not.*

Plur.

1. आम्ही नाही, *we (are) not.*
2. तुम्ही नाही, or नाहीस, *ye (are) not.*
3. ते नाही, or नाहीस, Fem. त्या नाही
ता, or नाहीस, *they (are) not.*

THE PASSIVE VOICE.

The passive voice is formed by conjugating the verb **जाण** with the first form of the passive participle. The neuter can be only in the third person.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं पाहिला—ली जाज, *I am seen.*
2. तू पाहिला—ली जायेस, *thou art seen.*
3. तो पाहिला—ली-ल जाय, *he, she, it is seen.*

Plur.

1. आम्ही पाहिले—ल्या जावू, *we are seen.*
2. तुम्ही पाहिले—ल्या जा, *ye are seen.*
3. ते पाहिले—ल्या—ली जावात, *they are seen.*

N. B. The pronouns, **ते** or **ती** for the feminine singular, **ते** for the neuter singular, **त्या** for the feminine plural, and **ते** for the neuter plural, of the third person, must be supplied throughout this verb when they are not expressed.

SECOND MORIST, PRESENT.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला जातें, *I am seen.*
2. तूं पाहिला जातेस, *thou art seen.*
3. ते पाहिला जाते, *he is seen.*

Fem.

1. मीं पाहिली or ले जाते. *I am seen.*
  2. तूं पाहिली जातेस, *thou art seen.*
  3. ते or ती पाहिली जाते, *she is seen.*
- Neut. ते पाहिल जाते, *it is seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले जातो, *we are seen.*
2. तुम्ही पाहिले जाता, *ye are seen.*
3. ते पाहिले जात, *they are seen.*

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या जातो, *we are seen.*
  2. तुम्ही पाहिल्या जाता, *ye are seen.*
  3. त्या पाहिल्या जात्यात, *they are seen.*
- Neut. तो पाहिली जातो, *they are seen.*

PRESENT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला - ली जात आहे, *I am (now) seen.*
2. तू पाहिला, - ली जात आहेस, *thou art (now) seen.*
3. तो पाहिला, - ली, - ल, जात आहे, *he, she, it is (now) seen.*

Plurals

1. आम्ही पाहिले, — ल्या जात आहे, *we are (now) seen.*
2. तुम्ही पाहिले, — ल्या जात आहे, *thou art (now) seen.*
3. ते पाहिले जात आहेत. Fem. त्या पाहिल्या जात आहेत. Neut. ती पाहिली जात आहेत, *they are (now) seen.*

IMPERFECT TENSE,

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला गेले, *I was seen.*
2. तू पाहिला गेलास, *thou wast seen.*
3. तो पाहिला गेला, *he was seen.*

Fem.

1. मी पाहिली गेली, *I was seen.*
2. तू पाहिली गेलीस, *thou wast seen.*
3. ती or ते पाहिली गेली, *she was seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेलां, *we were seen.*
2. तुम्ही पाहिले गेलेत, *ye were seen.*
3. ते पाहिले गेलेत, *they were seen.*

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेलां, *we were seen.*
  2. तुम्ही पाहिल्या गेल्यात, *ye were seen.*
  3. त्या पाहिल्या गेल्यात, *they were seen.*
- Neut. ती पाहिली गेलीत, *they were seen.*

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला जात होतां, *I was (then) seen.*
2. तूं पाहिला जात होतास, *thou wast (then) seen.*
3. तो पाहिला जात होता, *he was (then) seen.*

Sing.

Fem.

1. मीं पाहिली or -ले जात होते, *I was (then) seen.*

2. तूं पाहिली जात होतीस, *thou wast (then) seen.*

3. ती पाहिली जात हाती, *she was (then) seen.*

Neut. ते पाहिल जात होत, *it was (then) seen.*

Plar.

Masc.

1. आम्ही पाहिले जात होतां, *we were (then) seen.*

2. तुम्ही पाहिले जात होतें, *ye were (then) seen.*

3. ते पाहिले जात होतें, *they were (then) seen.*

Plur.

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या जात होते, *we were*
(then) seen.

2. तुम्ही पाहिल्या जात होत्यात, *ye were*
(then) seen.

3. त्या पाहिल्या जात होत्यात, *they were*
(then) seen.

Neut. ती पाहिली जात होतीत, *they were*
(then) seen.

PERFECT TENSE.

Sing.

Musc.

1. मी पाहिला गेलां आहे, *I have been seen.*

2. तू पाहिला गेला आहेस, *thou hast been*
seen.

3. तो पाहिला गेला आहे, *he has been*
seen.

Sing.

Fem.

1. मीं पाहिली गेली or — ले आहे, *I have been seen.*

2. तूं पाहिली गेली आहेस, *thou hast been seen.*

3. ते or तो पाहिलीं गेली आहे, *she has been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल आहे, *it has been seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेलीं आहे, *we have been seen.*

2. तुम्ही पाहिले गेले आहे, *ye have been seen.*

3. ते पाहिले गेले आहेत, *they have been seen.*

Plur.

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेल्या आहो, *we have been seen.*

2. तुम्ही पाहिल्या गेल्या आहा, *ye have been seen.*

3. त्या पाहिल्या गेल्या आहेत, *they have been seen.*

Neut. ती पाहिली गेली आहेत, *they have been seen.* ✓

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला गेला होतां, *I had been seen.*

2. तूं पाहिला गेला होतास्, *thou hadst been seen.*

3. तो पाहिला गेला होता, *he had been seen.*

Sing.

Fem.

1. मीं पाहिली गेली or—ले होतां, *I had been seen.*

2. तू पाहिली गेली होतीस, *thou hadst been seen.*

3. ते or ती पाहिली गेली होती, *she had been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल होता, *it had been seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेले होतां, *we had been seen.*

2. तुम्ही पाहिले गेले होतेत, *ye had been seen.*

3. ते पाहिले गेले होतेत, *they had been seen.*

Plur.

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेल्या होतें, *we had been seen.*

2. तुम्ही पाहिल्या गेल्या होत्यात, *ye had been seen.*

3. त्या पाहिल्या गेल्या होत्यात, *they had been seen.*

Neut. ती पाहिली गेली होतीत, *they had been seen.*

FUTURE TENSE:

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला, — ली जाईल, *I shall be seen.*

2. तूं पाहिला, — ली जाशील, *thou wilt, &c.*

3. तो पाहिला, — ली, — ल, जाईल, *he, she, or it will be seen,*

Plur.

1. आम्ही पाहिले — ल्या जाऊं, *we shall, &c.*
2. तुम्ही पाहिले — ल्या जाल्, *ye shall be seen.*
3. ते पाहिले जातिले. Fem. त्या पाहिला
जातीला. Neut. ती पाहिल जातील, *they
shall be seen.*

IMPERATIVE MODE.

2. पाहिला — ली जा, ^{Sing.} *be thou seen.*
3. पाहिला — ली जावे, *let him, he or it be seen.*
2. पाहिले — ल्या जा, ^{Plur.} *be ye seen.*
3. पाहिले — ल्या — ली जावेत्, *let them, &c.*

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

1. जर मी पाहिला — ली जाण, ^{Sing.} *if I be seen.*
2. — तूं पाहिला — ली जास्, *if thou, &c.*
3. — तो पाहिला — ली — ल जाय, *if he,
she or it be seen.* P

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जावूं,
if we be seen.

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जा, *if ye, &c.*

3. — ते^{or} ती पाहिले — ल्या — ली जात,
if they be seen.

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर मीं पाहिला जातें, *if I had been seen.*

2. — तूं पाहिला जातेस, *if thou hadst, &c.*

3. — तो पाहिला जात, *if he had been seen.*

Fem.

1. जर मीं पाहिली जाते, *if I had been seen.*

2. — तूं पाहली जातेस, *if thou hadst, &c.*

3. — ते^{or} ती पाहिली जाते, *if she had, &c.*

Neut. ते पाहिल जात, *if it had been seen.*

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले जातें, *if we had, &c.*

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जातेस, *if ye, &c.*

3. — ते पाहिले — ल्या — ली जातेस, *if they, &c.*

COMPOUND SUBJUNCTIVE MODE:

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. जर मीं पाहिला — ली जात असे, *if I may be (now) seen.*
2. — तूं पाहिला — ली जात असेस, *if thou mayest be (now) seen.*
3. — तो पाहिला — ली — ल जात असे, *if he, she, or it may be (now) seen.*

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात असें
or असुं, *if we may be (now) seen.*
2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जात असा, *if ye may be (now) seen.*
3. — ते पाहिले ल्या ली जात असेत
if they may be (now) seen.

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. जर मीं पाहिला जात अस्तो, *if I may be seen.*
2. — तूं पाहिला जात अहोस, *if thou mayest be seen.*
3. — तो पाहिला जात अस्तो, *if he may be seen.*

Fem.

1. जर मीं पाहिली OR — ले जात अस्तो, *if they may be seen.*
2. — तूं पाहिली जात अस्तीम्, *if thou mayest be seen.*
3. — ते OR ती पाहिली जात अस्ती, *if she may be seen.*

Neut. जर ते पाहिल जात अस्त, *if it may be seen.*

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात असें,
if we may be seen.
2. — तुम्ही पाहिले, — ल्या, जात असा,
if ye may be seen.
3. — ते पाहिले — ल्या, — ली, जात असेत;
if they may be seen.

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी पाहिला गेला असें, *if I may have been seen.*
2. — तू पाहिला गेला असास, *if thou mayest have been seen.*
3. — तो पाहिला गेला असा, *if he may have been seen.*

SING.

FEM.

1. जर मीं पाहिली गेली असलें, *if I may have been seen.*

2. — तूं पाहिली गेली असलें, *if thou mayest have been seen.*

3. — ते or तो पाहिली गेली असली, *if she may have been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल असल, *if it may have been seen.*

PLUR.

MASC.

1. जर आम्ही पाहिले गेले असलें, *if we may have been seen.*

2. — तुम्हो पाहिले गेले असलें, *if ye may have been seen.*

3. — ते पाहिले गेले असलें, *if they may have been seen.*

Fem.

1. जर आम्ही पाहिल्या गेल्या असलों, *if we may have been seen.*
2. — तुम्ही पाहिल्या गेल्या असल्या or असल्यात, *if ye may have been seen.*
3. — त्या पाहिल्या गेल्या असल्या or असल्यात, *if they may have been seen.*
- Neut. ती पाहिली गेली असलीत, *if they may have been seen.*

PERFECT AND PLUPERFECT TENSES.

Sing.
Masc.

1. जर मी पाहिला गेला असेन, *if I might have been seen.*
2. — तूं पाहिला गेला असशील, *if thou mightest have been seen.*
3. — तो पाहिला गेला असेल, *if he might have been seen.*

Fem.

1. जर मी पाहिली गेली असेत, *if I might have been seen.*
  2. — तू पाहिली गेली असशील, *if thou mightest have been seen.*
  3. — ते ^० ती पाहिली गेली असेल, *if she might have been seen.*
- Neut. ते पाहिल गेल असेल, *if it might have been seen.*

Plur.

Masc.

1. जर आम्ही पाहिले गेले असूं, *if we might have been seen.*
2. — तुम्ही पाहिले गेले असाल, *if ye might have been seen.*
3. — ते पाहिले गेले असतील, *if they might have been seen.*

Plur.
Fem.

1. जर आम्ही पाहिल्या गेल्या असूं, *if we might have been seen.*

2. — तुम्ही पाहिल्या गेल्या असाल, *if ye might have been seen.*

3. — त्या पाहिल्या गेल्या असील, *if they might have been seen.*

Fem. ती पाहिली गेली असील, *if they might have been seen.*

FUTURE TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मी पाहिला जात, असेन, *if I may be seen (hereafter).*

2. — तू पाहिला जात, असेशील, *if thou mayest be seen (hereafter).*

3. — तो पाहिला जात, असेल, *if he may be seen (hereafter).*

Sing.

Fem.

1. जर मीं पाहिली or — ले जात असेन, *if I may be seen (hereafter).*

2. — तूं पाहिली जात असशील, *if thou mayest be seen (hereafter).*

3. — ते or ती पाहिली जात असेल, *if she may be seen (hereafter).*

Neut. ते पाहिल जात असेल, *if it may be seen (hereafter).*

Plural

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात असूं, *if we may be seen (hereafter).*

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जात अशात, *if ye may be seen (hereafter).*

3. — ते पाहिले जात अस्तील; Fem. त्या पाहिल्या जात अस्तीला; Neut. ती पाहिली जात अस्तील, *if they may be seen (hereafter).*

INFINITIVE MODE.

प्राहिला — ली — ल — ले — ल्या जाऊं,
to be seen.

PARTICIPLES.

Present, प्राहिला — ली — ल — ले — ल्या
जात, *being seen.*

Adverbial, प्राहिला — ली — ल — ले — ल्या
जाऊन, *having been seen.*

Repeated, प्राहिला — ली — ल — ले — ल्या
जातांर, *continuing to be seen.*

GERUNDS

प्राहिला — ली — ल — ले — ल्या जाया, *be-*
ing to be seen.

The compound modes are formed as in the active voice. As, therefore, there is no irregularity or difficulty in them but what may be easily explained by the foregoing examples, only the first aorist singular is exhibited here.

OPTATIVE MODE.

Sing.

1. मीं पाहिला — ली जाऊं इच्छुं, *I wish to be seen.*
2. तूं पाहिला — ली जाऊं इच्छीस, *thou wishest to be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊं इच्छी, *he, she or it wishes to be seen.*

POTENTIAL MODE.

Sing.

1. मीं पाहिला — ली जाऊं सकूं, *I can be seen.*
2. तूं पाहिला — ली जाऊं सकेस, *thou canst be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊं सके, *he, she or it can be seen.*

INCHOATIVE MODE.

Sing.

1. मीं पाहिला -- लीं जाऊं लागूं, *I begin to be seen.*
2. तूं पाहिला -- लीं जाऊं लागेस, *thou beginnest to be seen.*
3. तो पाहिला -- लीं -- ल जाऊं लागे, *he, she or it begins to be seen.*

When a verb is used negatively the form is different, as follows :

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं नकरूं, or नांहीं करूं, *I do not.*
2. तूं नकरिस, or नांहीं करिस, *thou doest, &c.*
3. तो नकरी, or नांहीं करी, *he doth not.*

Plur.

1. आम्ही नकरां or नांहीं करां, *we do not.*
2. तुम्ही नकरा or नांहीं करा, *ye do not.*
3. ते नकरीत् or नांहीं करीत्, *they do not.*

The second aorist differs nothing from that of the verb करण, above exhibited, except in adding the negative participle, as in the first aorist.

PRESENT DEFINITE.

Sing.

1. मीं करित् नांहीं, *I am not doing.*
2. तूं करित् नांहींस, *thou art not doing.*
3. तो करित् नांहीं, *he is not doing.* ✓

Plur.

1. आम्ही करित् नांहीं, *we are not doing.*
2. तुम्ही करित् नांहींस, *ye are not doing.*
3. ते करित् नांहींत्, *they are not doing.*

IMPERFECT.

म्यां नकेल, *I did not, &c.* This is formed by prefixing the negative particle to केल.

IMPERFECT DEFINITE.

मीं करित् नक़तों, *I was not doing, &c.* This is formed by prefixing न to the auxiliary verb, and changing the initial हो to क़.

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां केल नांहीं, *I have not done.*
2. त्वां केल नांहीं, *thou hast not done.*
3. त्याने केल नांहीं, *he hath not done.*

Plur.

1. आम्ही केल नांहीं, *we have not done.*
2. तुम्ही केल नांहीं, *ye have not done.*
3. त्याही केल नांहीं, *they have not done.*

PLUPERFECT TENSE.

म्या केल नक़तों, *I had not done, &c.* This is formed by prefixing न to the auxiliary verb, and substituting क़ for its initial हो. This

tense does not vary in its inflections, except to distinguish the genders,

FUTURE TENSE.

मैं नकरौं or नाहीं करौं. *I will not do,*
 &c. This is formed by prefixing the negative
 न or नाहीं to the verb.

PROHIBITIVE.

1. कहूं नको or नको कहूं, *do not.*
2. कहूं नका or नका कहूं, *do ye not.*

It is obvious that the prohibitive form can be used only in the second person. The third person imperative is as follows:

3. नकरो, *let him not do.*
3. नकरोत, *let them not do.*

The subjunctive is the same as the indicative with न only prefixed,

Remarks on the Verbs.

57

1. The difference between the first and the second aorist is so very trifling and indefinite that it is difficult if not impossible to point it out. The first aorist is generally though not exclusively used in relative sentences. *E.g.* **जे षाचेतो गुरु उपदेश करी** or **करतो तो षर्येत शिष्य शिके** or **शिक्षे**, whilst the teacher instructs, the scholar learns.

2. The aorist tenses are used to express an action which is proper, or customary to the agent, without any particular designation of time. *E.g.* **लैकं खेळते**, children play.

3. The imperfect, perfect, and pluperfect tenses have been exhibited above with their inflections of gender. It must, however, be observed, that

when the verb is used actively, viz. when the object is expressed in the accusative, the form of the neuter singular only is used. When the object is in the nominative case the verb is passive, and varies with the gender of the subject. *Ex.*

म्यां बायकोम् पाहिल्ल, *I saw the woman.* म्यां
बायको पाहिली, *the woman was seen by me.*

The meaning of the other tenses is expressed in the English translation.

4. When the necessity of the action is to be expressed, the singular पाहिजे, or the plural पाहिजेत, is constructed with the first form of the passive participle. *Ex.* हे गोघ्न अवश्य सांगितली पाहिजे, *this must be told.*

5. Four kinds of participles are formed from every verb, each of which, when used negatively, expresses the impossibility of the action, but on

different accounts. The first is formed by affixing **वत्** to the root, after rejecting the last syllable. *Ex.* **म्हनवत् नांहीं**, *not to be spoken, viz.* because the powers of the speaker are insufficient to speak it.

6. The second is formed by affixing **पूरवत्** to the present participle, with **आ** inserted after it. *Ex.* **म्हनतापूरवत् नांहीं**, *not to be spoken, viz.* because some circumstances put it out of the speaker's power, or render it improper.

7. The third is formed by affixing the present participle of **पूरण**, *to fill, or accomplish*, to the present participle of the verb with **आ** inserted as before. *Ex.* **म्हनतापूरत नांहीं**, *not to be spoken, viz.* on account of their number, magnitude, &c.

8. The fourth is formed by constructing the present participle of **हृण**, *to come*, with the present participle of any verb. *Ex.* **म्हणतयेत्**

नांहीं, *not to be spoken*, viz. because it is a secret, or on some other account improper to be spoken.

Whenever these participles are used without the negative particle, अ is affixed to them.

9. नार is affixed to all verbs, the last syllable being previously rejected, to form a participle active which usually expresses the quality or condition of the agent. This participle is past, present, or future, as the nature of the sentence may require. *Ex.* गुप्त स्थान पाहानारे तुम्ह

पिता, *your Father seeing, i. e. who seeth in secret.*

इश्वराची आशि धनाची सेवा तुम्ही करूं
सकणार नाहीत, *ye cannot serve God and riches.*

Literally, the service of God and of wealth, you to perform able are not.

The negative particle is inflected after all these participles.

SECTION VII.

Of Compound Words (समास षट्).

1. Compound words make a very considerable part of this language, and contribute much to its elegance. They are generally made by uniting all the words into one, after rejecting the inflective terminations. Those Mahratta nouns which are derived from the Sangskrit frequently revert to their original form, when compounded. *Ec.* **पिता**, a father, is changed to **पितृ**. The pronouns, though sometimes much altered from their original Sangskrit form, often assume it again when compounded.

Compound words are divided into six classes, as follows:

2. The first class, called **द्वन्द्व**, consists of compounds formed by uniting several substantives into one, omitting the copulative conjunction and the terminations of the cases. *Ex.* रामलक्ष्मण, *Ramu and Lukshmunu.* देवासुर, *a god and a titan.* गायवांसह, *a cow and calf.* दातलेखाणी, *an ink-stand and a pen.* Sometimes the copulative conjunction is retained. *Ex.* गाय आसि वांसहस् आण, *bring the cow and calf.*

3. The second class, called **बहुव्रीही**, consists of compound epithets or adjectives, formed by uniting two or more words, generally substantives into one. *Ex.* ताम्रडतोण्ड, *red-faced*, from ताम्रड, *blood*, and तोण्ड, *a face.* यद्मलोचन, *water lily-eyed*, from यद्म, *a water lily*, and लोचन, *an eye.* दिगम्बर, *clothed with the points of the compass, viz. naked*, from दिग्, *a point of the compass*, and अम्बर, *clothing.*

4. The third class, called **कर्मधारय**, consists of words formed by compounding an adjective with its substantive. In the Marhatta language the adjective never receives the inflections of the cases when the substantive is expressed, but is compounded, and forms one word with it, *Ex.* चाङ्गले मनुष्यास्, *to a good man.* धुतल वस्त्र, *washed cloths.*

5. When the word **महत्** forms a compound of the third class with a following word, **महा** is substituted instead of it, *Ex.* महाजन, *a great man.*

6. The fourth class of compounds is called **तत्पदम्**. This class consists of words formed by compounding two others, the last of which is constructed with the first in any case whatever. The last of these words is generally a verb, except the first be in the first or sixth case, and the

compound formed by their union is an adjective.

Ex. मनुष्यहंसक, *men-injuring*. कर्मवारी, *work doing*. पितृदत्त, *father-given*. धनान्मत्त, *drunken with riches*. रोगमुक्त, *freed from disease*.

7. When the compound is formed with a noun in the nominative or genitive case, the last member is usually a substantive, and the compound formed by their junction is a substantive. *Ex.*

मध्यदिवस, *mid-day*. राजकुमार, *a king's son*,

8. When the compound is formed by a noun in the sixth case, it is often prepared for being joined to the following word in the same manner as it would be to receive the regular inflection of the case. *Ex.* ब्राह्मणासाठी, *for the sake of a brahman*. तुम्हाजवळ, *in the vicinity of thee*.

9. The fifth class of compounds is called द्विगु.

Words of this class are formed by compounding a word with a numeral. The numeral is generally the first member. These words are adjectives.

Ex. चह्रकड, *the four cardinal points-(influence).*

त्रिभुवन, *the three worlds-(riches).*

10. The sixth class of compounds is called अव्ययीभाव. The first member of these is generally an indeclinable particle, and the compound is used as an adverb. *Ex.* यथाशक्ति, *to the extent of (one's) ability.* प्रतिवर्ष, *every year.*

SECTION VIII.

Of indeclinable Particles.

1. Under this head are included Adverbs, Prepositions, Conjunctions, and Interjections.

2. A short list of the most common adverbs, classed in the usual manner, follows :

Adverbs of Time.

जेह्नां, जधीं, जजीं, *when.* तेह्ना, तधीं,
तजो, *then.* आतां, *now.* अवधि, *from (a time).*
अज, *to-day.* बेह्नां, कधीं, कजी, *when?* काल,
yesterday. उह्ना, *to-morrow.* परवां, *the day af-*
ter to-morrow or the day before yesterday. नेरवां,
the fourth day past or to come.

Adverbs of Place.

एथे, *here.* तेथो, *there.* जेथे, *where.* कोठे,
where? वरे, *above.* वरते, खाले, खालते, *be-*
neath. उजवे, *to the right side.* डाव, *to the left.*
 मूढे, *before, in front.* मावे, *behind.*

Adverbs of Circumstance.

अस, अशी, अस, असा, ऐस ऐशी,
 ऐसा, ऐस, *thus.* तस, तशी, तसें, तसा,
 तैसें, तैशी, तैसा, तैस, *in that manner.*
 जस, जशी, जसें, जसा, जैसें, जैशी, जैसा,
 जैस, *in which manner.* कस, कशी, कसें,
 कसा, कसे, केशी, कैसा, कैस, *in what manner?*
 शीघ्र, लाकर, लवकर, वेगी, त्वरित, *swift-*
ly. अकस्मात्, अवघत्, देवात्, *suddenly, unex-*
pectedly. जर, यद्यपि, यदि, जर्हि, जहो, *if.*
 तव, तद्यपि, तदपि, तर्हि, तहो, *then.*
 चुप, *silently.*

Of Postpositions.

1. These words which are called Prepositions in European languages are always placed after the word in those of India, and have therefore acquired the name of Postpositions. The following may serve as a specimen of them: कारणा, करितां, सादी, साव, *for*. वर, वरते, *upon*. खाले, खालते, *beneath*. पावेतो, पर्यन्त, *until, unto*. प्रति, *to*. कडे, दिश, *towards*. मध्ये, *in, within*. जवळ, निकट, *near*.

2. Some of the words used as postpositions are nouns substantive, and therefore always govern a genitive case, or form a compound word with that which they govern; others are indeclinable particles,

3. Besides the postpositions there are twenty inseparable prepositions (उपसर्ग), which, being placed before primitive verbs, or nouns, produce a different meaning of the word. It is not easy to affix a definite meaning to these particles; but the most general one is given. They are the following: viz. **आ**, extension. **अति**, enlargement, excess. **अधि**, possession. **अनु**, consequence, imitation. **अभि**, reception, turning towards. **अप**, deterioration, ablation. **अपि**, completeness. **अव**, ablation, deterioration. **उप**, vicinity, imitation. **उत्**, elevation. **दु**, baseness, vileness. **निर्**, privation. **नि**, amelioration, completeness. **प्र**, excellence. **प्रति**, retribution, remuneration. **परि**, exuberance, completeness. **वि**, privation, excellence. **घरा**, aversion, excess. **सं**, connection, collection. **सु**, excellence, superiority. Ex. **आसमुद्र**, extending from the sea to— **अतिशय**, excessive.

अधिकार, *a possession.* अनुक्रम, *in succession.*
 अभिमुख, *facing, turning towards.* अपवाद, *accusation.*
 अवकृष्ट, *deteriorated.* उपकार, *assistance.*
 उपपत्ति, *a gallant.* उत्कृष्ट, *good, ameliorated.*
 दुराचार, *wicked.* निरर्थ, *useless.*
 प्रकाश, *manifestation.* प्रतिहिंस, *revenge.*
 प्रत्युत्तर, *a reply.* परिपूर्णा, *completely filled.*
 व्यर्थ, *in vain.* विलक्षण, *excellent.* सम्पूर्णा, *complete.*
 सुख, *well, happy.* पराजय, *complete conquest.*

Of Conjunctions.

These particles not admitting of any inflection, a bare list of the most common ones will be sufficient. They are as follows :

वा, आणि, आतांहीन, अथवा, तथा, *and, also, moreover.* परन्तु, परण, किन्तु, *but, yet,*

nevertheless. किन्ना, कि, *or.* चरिक्, *rather.*
 तथाच, तथापि, तर्हि, तदपि, तद्यपि, *yet,*
nevertheless, &c.

Of Interjections.

The principal are आह, *oh! alas!* आहाहा,
brave! surprising! oh! हंहंहं, *alas! for-*
bear! हः, उः, *oh! alas!* फुस, *fie! pshaw.*

SECTION IX.

Of Syntax.

1. In order to form sentences in this language it is usual to place the agent of the verb first, the object second, and the verb last. *Ex.* मीं
आहाच्या कुच्यास मारीन, *I will beat his dog.*

2. The substantive or verb concerning which any thing is spoken, is called the विशिष्य, *Vishishyu*, and whatever expresses any peculiarity, quality, or defect thereof, is called the विशेषण, *Visheshanu*. This is an adjective, if the *vishishyu* be a noun, and an adverb, if it be a verb. The *visheshanu* sometimes consists of a sentence or sentences by which some property or circumstances of a word are described; and though composed of subordinate *visheshanus* and *vis-*

shishyus, is to be considered as its adjective, or *visheshanu*: *Ex.* फार चाकूली आणि आय काययोग्य मोक्ष, *a very good word, and proper to be heard.*

3. The *visheshanu*, however long, should always precede the *vishishyu*, and must agree with it in gender, number and case. When it forms a compound word with it, the terminations of number and case are not expressed. *Ex.* फार चाकूला मनुष्य, *a very good man.*

4. The genitive case always agrees in gender with the word which governs it. The genitive in चा, and adjective in आ, are masculine singular; that in ची, and the adjective in ई, are feminine singular and neuter plural; that in च्च, or the adjective in अ, are neuter singular; that in चे, or the adjective in ए, are masculine plural, and

that in **च्या**, or the adjective in **या**, are feminine plural. **चे** or **च्या**, and the adjectives in **ए**, or **या**, agree with nouns in the accusative plural, or the locative case, at the option of the speaker.

Ex. **त्याचा** बाप, *his father.* **त्याची** माय, *his mother.* **त्याचे** घोरे, *his horses.* **त्याच्या** बहिनी, *his sisters.* **त्याचे** घर, *his house.* **त्याची** घरे, *his houses.* **मीं** त्याचे or **त्याच्या** कुत्र्यास मारीन, *I will beat his dog.* **मीं** त्याचे or **त्याच्या** घरी जाईन, *I will go to his house.*

5. Some neuter and common nouns, and a few feminines which end in **अ**, or a consonant, make the singular plural in **ई**: as **कुत्र**, *a dog.* **लुगड**, the name of a particular garment. **बहिन**, *a sister.* The genitive and adjective in **ई** must be always used to agree with these plurals. *Ex.* **माकी** कुत्र, *my dogs.* **माकी** लुगडी, *my looguru.* **माकी** बहिनी, *my sisters.*

6. When any thing is said to be done *with* another, except it mean *in company with* or *by the instrumentality of*, it is expressed by affixing **शी** to the word denoting the person with whom, or the thing with which the action is done. *Ex.* **बरग्याशी लडार्ई होते,** *there is war with the Mahrattas.* **मशी भेटला होता,** *he met with me.*

7. **सा, ल, शी** and **र्या** are added to adjectives in the form of enclitics to give emphasis to the word, or to express the English words, *even*, &c. *Ex.* **साहनमा छोडा घेऊन् ये,** *having taken the little horse come.* **चाकलस वस्त्र घेऊन् ये,** *taking the good cloth come.* **चाकलि शी लखणी घेऊन् ये,** *taking the good pen come.* **सुंदरघो लेकर आण,** *bring that handsome child.* **शाहाखारघा बायका पाहि जेत,** *there is need of some clever women.* **कारशे घरं पा**

हून अलित. *I having seen many houses came.*

8. When the object of a verb with its *vishe-
shana* consists of a long sentence, or of several
sentences, and the agent consists of one or a few
words, the object is placed first, and the agent
immediately precedes the verb. *Ex.* सर्व

शक्तिवान् आणि अतिशय दयाळु सच्चि
स्थिति कर्ता ईश्वराम् मीं नमस्कार कर्त्तां.
*I bow to the almighty and most merciful Lord, the
creator and preserver.*

9. The agent of an active verb is always in
the nominative case, and that of a passive verb
in the instrumental, or is expressed by a form
which is equivalent to the instrumental. *Ex.*

मीं कर्त्तां. *I do.* आम्च्याने केल्यात, *this
business is done by us.*

10. The agent of an active verb in the imper-

fect, perfect, and pluperfect tenses, the first and second persons plural excepted, is in the instrumental case. The forms of the instrumental used on this occasion are म्यां, *by me*, त्वां or तां, *by thee*, त्यान or त्याने, *by him*, and त्याही, त्याहा ही, त्यानी or त्याहानी, *by them*. Ex. म्या त्याहास म्हटल, *I spake to him*.

11. The agent of a verb in the preter tense cannot be in the instrumental case if the action be suspended upon the performance of a prior action expressed by an active participle, because the verb, though accounted active, is really passive when thus governed. Ex. यिशु पितराचे घरी येऊन पितराची सामू ज्वराने पीडिता प्रयती पाहिलो, *Jesus, having come to Peter's house, saw his wife's mother lying ill of a fever*. The agent of this sentence cannot be यिशुने because of the subordinate sentence पितराचे घरी

घोडिन, but if that be omitted the agent must be in the the third case. *Ex.* यिथुने पितराब् साम् or पितराची साम् ज्वराने घोडिता घायतो घाहली, *Jesus saw Peter's wife's mother lying ill of a fever, or Peter's wife's mother, lying ill of a fever, was seen by Jesus.* In the active form the genitive must be in चे, because it agrees with an accusative case; in the passive form it must be in ची, to agree with the gender of the noun साम्.

12. An active verb usually governs a noun in the accusative case, and the subject of a passive verb is in the nominative case. *Ex.* मीं त्याहांस घाहीन, *I will see them.* हे पुस्तक माच्याने लिहिल जाईल, *This book will be written by me.*

13. Verbs signifying falling from, seperating from, going from, receiving from, &c. govern a

man in the ablative case. Ex. **ते घरान्**
निघ्नत्वा, *he came out of the house.*

14. Compound verbs active, viz. such as are formed by adding the verb **करता** to a substantive, govern an accusative case, but if the verb be considered as distinct, the noun which gives force and meaning to the verb is constructed with its object in the genitive case. Ex. **ईश्वरको पूजा**
कर्त्ता or **ईश्वरान् पूजा कर्त्ता**, *I worship God.*

15. Verbs of motion towards a place or thing govern a noun either in the locative or accusative case; those denoting arrived at, or remaining in, a place, govern a noun in the locative case only.

Ex. **मीं घरी** or **घरान् जाते**, *I go to the house.*

मीं घरी राहते, *I stay in the house.*

16. The infinitive mode of a verb, followed by **पडाता**, *to fall*, governs a noun in the accusative

case, to express obligation. Ex. तुम्हास
 चलकस्यांत जाण घडेल, *you must go to Calcutta.*

17. When a comparison is made between two sentences, that which in English would be last, must be placed first in this language, and the word अपक्ष affixed to it. Ex. या संसारांत
 इन्द्राचा दमना करण नरका जायपेक्ष
 उचम आहे, *this better to subdue the appetites
 in this world than to go to hell.*

18. That member of a sentence which is governed by a relative pronoun generally precedes that which is governed by the antecedent. These pronouns must precede the noun in the manner of adjectives, and never follow as explanatory of it. Ex. जे मनस्य तुमचे घरी गेला होता तो
 माझ एथेही आला होता, *that man came to
 my house who had been to yours.*

APPENDIX.

DIALOGUE I.

साहेबी आणि त्याहावे मानसांगी ।

साहेब. सलाम ।

खानसामा वस्त्रं आण ।

फराठाची सामग्री सिद्ध करिव् ।

सर्व सामग्री सिद्ध आहे साहेब ।

मीं वस्त्र नेतून फराठ करीव् ।

तौवर मुन्श्यात वलाऊव् आणीव् ।

बज्जत उत्तम ।

मुन्शीजी अलि आहेत साहेब ।

त्याहांस वसाथास चौकी दे ।

मुनशीजी आज तुम्हांस उशीर फार
काला ।

हे साहेब एके कामामूळे कांहीक उ
शीर काला खरा ।

असा उशीर काल्यास प्रदर्यांत खाळ
म्हा होईल ।

आतां असे होणार नाही साहेब ।

आज तुम्हो जा उद्या नवा झटिकेत या ।
बजत बरे ।

Continued.

तेच गोघ्न ।

खानसामा खारी सिद्ध करीब ।

उत्तम करवितो ।

खारी सिद्ध काली आहे साहेब ।

माके घरतून बेणेपावेतो स्वयंपाक सिद्ध
करिव् ।

जे आज्ञा करवीन् ।

खानसामा सरकार आला आहे ?

आज अद्याप तर आला नाही साहेब ।

कां आला नाही ?

मला कळले नाही की तो कां आला
नाही ।

एक मनुष्य धाडून त्याचा समाचार
आणिव् ।

त्याचा घर तर कोणतासही ठाऊक नाही
साहेब ।

वर आतां आल्यास त्याचे घराचा ठिका
णा पुसून ठेवण ।

जे आज्ञा पुसून ठेवीन् ।

स्वयंपाक सिद्ध काला आहे साहेब ।

तर घरातैत वाळऊन अणिव ।

Continued.

तेद गाव्या ।

सरकार आला आहे साहेब ।

त्यास माके सगैर घेऊन ये ।

सरकार तुला आज उशीर कां काला ?

शरीराम स्वला न जत म्हणून उशीर
काला ।

तर आतां तर दारख्य आहे । काम
काज कडूं सकशील ।

हो साहेब आतां कडूं सकेन ।

ज्या यमाणे मी आज्ञा करीन त्या यमाणे
राहूं सकशील ।

हो साहेब तेणवेतो राहून कार्य करीन ।

आताशीच खाले जाऊन बैस मीं जेऊन उठून कार्य सांगेन ।

सरकार बाजारातून कांहीक वस्त्रं घेऊन ये ।

घर साहेब आणतो ।

वस्त्रं आणली आहेत ते पाहावीत ।

कोणती वस्त्रं कोण्या मोलीचीं आहेत ते सांग ।

हे वस्त्रं दाहा वृषेचे घानाचे हिशोबी गजांत आणले आहे ।

मला इतकी वस्त्रं तर घेण नाही एखाद घान घेईन यास्तव याच घानाचा मोल सांग ।

मी त्या कायआशी वेगळे मेल चुक
उन् येऊन सांगेन ।

तूच्या रोकडीत कितीक पैका आहे सांग ।
पैका जो होता तो खर्च जाला आतां पैा
डाच असेल ।

दूपेये पाहिजे तर खानसामा पासून घे ।

उत्तम पाहिजे तेकां घेईन ।

संप्रति घेआचा दाणा आणविला पाहि
जे ।

बर आणवीन ।

मास सरला चाकरांचे चन्दीन्याची फर्द
कढन आण त्याहांचा चन्दीना चायाची
आज्ञा देईन ।

जे आज्ञा उद्या फर्द कढन दाखवीन ।

सलाम आज मी घरी जातेां ।

बर जा उद्या सकाठी येऊन ज्या ज्या
कामाची आज्ञा दिली आहे ते सर्व कर ।

DIALOGUE II.

साहेबी आणि एके गृहस्थाची गोष्ट ।

अमुक गृहस्थ आपले भेटीस आले आ
हेत ।

येऊं द्या ।

सलाम साहेब ।

सलाम घेतो ।

तुम्ही बरे आहा ?

हो साहेबाचे अनुग्रहाने बरा आहे ।

आपण तर बरे आहा ?

हो ईश्वराचे दृष्टीने बरा आहे ।

बोला आज तुम्ही काय मनोदय करून आले आहा ?

आपल्या भेटीची इच्छा फार होती म्हणून दर्शणस आलों ।

माठी कृपा केली ।

सांगा लेकरं बाळं कुटुम्ब अवघे बरे तर आहेत ?

हो साहेब आपल अनुग्रहाने सर्व बरे आहेत ।

काय उद्योग करित आस्ता ?

पूर्वी कमाविशदारी करित होतों परंतु संप्रति उगाच बसलों आहे ।

कां आतां उद्योग करित नव्होंत ?

आतां जे उद्योग करित नाही याच कारण हे की पूर्वी श्रीमन्ताचा अनुग्रह फार होता आतां तादृश नाही ।

तर आतां तुम्ही जीविका काश्याने
चालते?।

जवळ कांहींक ड्रय आहे त्याचाच हेर
फेर करून काठ दोष करतो।

कसा हेरफेर कर्ता आणि त्यांत तुम्हास
काय मिळत असे? ते सांगा।

वसा गाहाण ठेऊन ऋण देतो त्यांत
हपया देऊन हूपैये भोकडा बाज मिळते।

एथे काय गाहाणा गाठीचा व्यापार बळत
होत असा?।

नाही साहेब काचित् कधीं।

वर एथे कोणता उद्योग असा आहे की
ज्यांत मिळगत फार होय।

DIALOGUE III.

श्रीमन्ताशी आशी नायकाशी ।

अरे कोणही आहे ।

हो महाराज मी आहे ।

नायकजीस बलाऊत आण ।

जे आसा ।

नायकजी तुम्हास श्रीमन्ताशी आठविले
आहे ।

घला ।

कारे काण्यास असे समयो बलाविले
आहे ।

तुला कांही ठाऊक आहे? ।

नाही महाराज मला तर कांही कळले
नाहीं ।

परन्तु असे चाटते जे कोणही कार्याची
आज्ञा करतील ।

ओमन्त काय करित् आहेत? ।

विहिरीचे कांठी बाजवठावर बसले आहेत
आणि कोनेरपन्त तथा मेरोबा आणा गा
श्यावर बहून ओमन्ताशी बोलत आहेत
आणि आनन्दसागर बागेचा दारोगा रा
द्योजी समोर उभा आहे त्यास कांही
गोघ्न पुस्तक होते हे म्यां दूहून मात्र
पाहिले परन्तु कोणती गोघ्न पुस्तक
होते ते कहीं आयकिली नाही ।

अरे पाया माजा घेता आण ।

द्यावा

माचे कोठे ।

हे लोणीच्या तुला प्रति गोथील म्हटले
 पाहिजे जाणतोम् जे श्रीमस्ताकडे जातो ।
 या समयीं मेचे आणविकीः नाहीं । जैवर
 मीं न मांगेत् तोवर तुला हे सुचत् नाहीं ।

माहाराज माचयाने अघराध काला आतां
 असे हाणार नाहीं ।

माके सांगते चाल ।

Continued.

तेच गोघर ।

माहाराज नायकजी आलेत ।

नमस्कार ।

नायकजी ।

आज्ञा ।

राधेजी आता आहे ।

पेशीयास बागेची घस्तुतला ज्या ज्या प्रमाणे म्हणतो त्या त्या प्रमाणे आपण वित्त देऊन करा आणि लवकर होय ते करणे ।

बागेची अवधी भमी भाजून मध्यस्थ ठी पत्रास हात लांब चौखल्ली बागदरीचे मधील्ली दलान आणि त्याचे चंद्र कोणाम्ब पंधरा हाताच्या चार कोठ्या आणि सज्जा ही त्याच प्रमाणे । खांब मेल उरंजी डोलाचे त्याचे वरील खालही तोच प्रकार घण प्रज्ञाची श्यत मात्र जळू होईल । खाली ल्या घरणी आणि घटिया हिरवे रंगांच्या होतील । वरील घरण आणि घटिया जंगली रंगाच्या कडून न्यावार सेनैली काड वेल ब्रुह्या नाना प्रकाराच्या होतील । खालिल्लेवणाचे आंशुवण आणि घडदे बनाती वरील किरमी मखमला

वर जरदोजी चार हाथिया त्यांत घमुकी
 तथा कलवत्तचे भरावटेचा पडदा आघ
 रुण समयोपयुक्त शीतकाठी विलायती
 गलीच्याचा तथा उवाच्या चे काठी शीतठ
 घाटोचा आणि बघा काठी पांढरे वस्त्रा
 चा या रीतीचे होतील। बारादरीचे
 ओठ्याखालते पूर्वकडे गुलाबाचा तखता।

दक्षिणेकडे भोगठ्याचा तखता त्यान्तर
 वेलाचा। पश्चिमेकडे एके एके वळीने जाऊ
 जूरे घेवती मालती चांण बकळ यांच्या
 घट्या। उत्तरेकडे समयानुद्धप फूल लावि
 ली जातील अशी रचना करवा बागेचे चंड
 दिशेस तिघड लांब प्रभर हात रुन्द पंच
 दोस दोसपत्थरा हाता प्रमाणे आणि भिन्नि
 बाहेर हस्ती ऊट घोडी राहायाची जाण
 एकीकडे। आणि सव्या ठेवायची जाण
 दूसरेकडे। आणखीन माणसे राहायचे सळ
 तीसरेकडे। दारोद्याचे समार चौक पक्का

गन्गीरीचा देांहीं पार्श्वीं जामूट कांइजे
 बहलिये तेलग्यांची चौकीची जागा अस
 आणि फूलांचे तखत्यानन्तर चहूंकडे चार
 तळीं त्याचे चारी घाट पापराने कांठ उठ
 करान बांधले जाताल। अति घाटावर एके
 क चांदणी त्यावर चौबारा होईल त्या चो
 वाऱ्याची कवाडं खिडक्या धरण प्रभृति कां
 वर रंगा मेजीचे काम होईल। या रीतिचे

होईल आणि चौदिवारीचे जवळ वळी
 ने आंबां फणस घेह अमहद अंजीर घफ
 ताळु द्राक्षा प्रभृति फळांची वळी चहूंकडे
 त्याचे इकडे प्राक भाजीच्या ब्यां घेरा
 याची जागा असेल साहा प्रमाणे घेरल्या
 जाताल याचे खर्च वेचा आस्तब जे ऐवज
 पाहिजे तो जामदारखान्यावर रोखा कवूनर
 व्या। बागेत माळी बेलदार जितके पा
 हिजेत तितके ठेवा जसे बाग सच्छा राहे
 राण नहोऊं पावे।

जे आज्ञा ।

ज्या ज्या प्रकारी आज्ञा वाली तदनु
चूप करीन राहोजीही आपकत आहेत ।

मी तर सदैव तेथे जाऊं सक्णार
नाही ते तेथे सर्वदा राहतील ।

कधी कधी मी जाऊन समाचार घेत
जार्हिन ।

अशियास तुम्होही श्रीमन्तांची आज्ञा
जे काली ते सर्व गोष्प ध्यानांत ठेवा ।

याच रीतीने करणे पडेल् ।

हो राहोजी म्यां ज्या ज्या गोष्टी म्हट
ल्यात ते सर्व तुम्चे चित्तांत प्रविष्ट वा
ल्यात की नाही ।

हो महाराज अबबी गोष्प आयकली ।

आज्ञानरूपत्वं होईल आणि नायकजीही
 मध्ये जाऊन प्रोध समाचार घेतील श्रीम
 नाथ प्रतापाने यथास्थित होईल या सेवका
 न अन्तर घडणार नाही आणि जेकां जेकां
 जो जो प्रकार होत जाईल तेकां तेकां सम
 क्ष विनंती करित जाईल ।

प्रार उत्तम आतां विदा कां ।

DIALOGUE IV.

विदेशाहून मित्रपावून घन्तापी वृत्तान्ता
 चे कथोपकथन ।

काय हो घन्ता घरी आहां ।

कोण आहां ? ।

मी ।

कोण भर्जी महाराज !

या या आज मोठा सुदिन जे आपले
दृशन काले ।

कधी येण काल ? ।

परवां आलां ।

शरीर अतिप्रय वृत्त काले आहे ।

हो प्रवासाचे अम आपणास तर
विदित आहेत समयास खाण घीण ना
ही आणि वाटेत चालतां चालतां मुसाड
निघतो भाद्रवाचे उन्हाणे अवघे शरीर
जळूत जाते आणि ताहानाने गळा उरा
वाळूत पाटतो ।

कां सकाळीं उठून स्नान सन्ध्या कहन
चोड तोडांत घालून मजिल केलो तर होत
नाही? तिकडीस्ये वाटेत तर काही भय
नाही

अहा आतां मोठा उपद्रव आहे पर्वति
ये लोकांहीं अतिशय उपद्रव आरम्भ केला
आहे यास्तव वाटेत मेळाचे सांगते व्यतिरेक
मजलीत चालता येत नाही ।

कां असा उत्पात तर कधीं नकता याचे
कारण काय ? ।

तुम्ही किमपि आयकिले नाहीं । तेथींसे
राज्याचे भावां भावांत काडा काला आहे
धाकटा भाऊ कितीक सैन्य एवाढ करून
राज्याचा वांटा मांगतो यामुळे पर्वतये
लोकांस फावले ते लोक एकत्र होऊन वाढ
सह यात्रकदस लुटून घेतेत राजा तर आ
यले घराचे विरोधांत पडला आहे त्याच्याने
ग्राहांचे पारपत्य करूं सकत नाही ।

हां तर वाटेत पार संपावित होऊन
येण पडत ।

हो ।

आपल्यास या प्रवासांत काय प्राप्त का
ले? ।

काहीं फारतर या जग्यास्तव मिळ
ले नाही परंतु म्यां तेथे एक दशगंधाचे
धारायण केले होते त्यांत राज्याकडून
दोन सहस्र द्रुपेथे आणि दिवाणाने पांच
शे वर्कडग्रहस्थांजवळून बाराशे कि
तीक द्रुपेथे एकूण चौं सहस्राचे घटांत मि
ळाले ।

अस्तु ।

या समयास जे ह मिळाले हेही मोठी
गोष्ट आहे ।

हो महाराज खरे ।

वर स्वस्थ होम घरी तर यावसेत हेच
मोठा लाभ आहे ।

DIALOGUE V.

दिवानजी इकडे या ।

हो साहेब आलों ।

आज मुरशिदाहून खजाना आला आहे:
किती आला आहे ?

यांच लक्ष रोकडे बारा लक्षाचा लोट
एकूण सतरा लक्ष ।

पौजेचा महीना द्या ।

जे आज्ञा साहेब ।

सिबदीचे लोकांस व खासबरदारांस
या दोहीं जमातींस सांगणे जे मोहिमांस
जाण घडेल ।

म्यां कालोच आज्ञा केली आहे ।

पालखीची सामग्री आणऊन, पालखी
अस्तुत करवा ।

पालखी सिद्ध जाली आहे ।

केव्हां जाली ।

सन्ध्या काळीं सिद्ध जाली ।

काशीची पत्रं पत्रां आली होतीत त्यांत
समाचार काय लिहला होता ? ।

दाजीवा दिखीत गेलेत ।

त्याहांचे समागर्मी कोणही बुद्धिमान
नाहीं ।

गणेश घन्त सांगाते गेले आहेत पण
त्याहांचे माहातार पणांचे दिवस आलेत त
हींत्या माहाताच सारिला दूसरा बुद्धिवान
होण कठिण । -

पत्रांच उत्तर लेकर लिहा ।

उद्या लिहीन ।

त्यां पत्राचे सहित चों लक्षाची कणी
पाठऊन द्या ।

बरं ।

कोण्हाचे दुकानाची पाठऊं ।

भवानीदासाचे दुकानाची लिहवून पाठ
चा ।

आणखी जे कांहीं पाठविण आहे ते
उद्या सांगेन ।

DIALOGUE VI.

तुम्ही चला आम्हीही घेतां तेही गृहस्थ
माघाद्वन येतील क्षणभर विलास वेल्यान
तेही येऊन पावतील जे गोघ्न तुम्ही म्हणा
ल तेच गोघ्न आम्हीही म्हणूं । तुम्ही गेले

होतेत तुम्ही त्याहाशी सेट केली होती की नाही। तुम्ही आमचे घरी या अथवा आम्ह तुमचे घरी येऊं।

बहुत चांगले हेच करा तुम्ही त्या कार्यास गेले होतेत ते कार्य तर कठन आलेच असाल आम्हीही उद्या पर्यन्त जाऊं वा तेच परवां पावेतो येतील तुम्ही या कार्यास तर शीघ्र जा हे। कार्य कठन शीघ्र येऊंन निरोप सांगा। अहो आज ते आले होतेत काल तुम्हास त्यांहाचे बिड्याडी जाण उचित आहे। जो सरदार या प्रकारे म्हणून जाय त्याचा मान ठेवणे अगत्य आहे।

अहो ज्या कार्यास आपण पाठवीले होते त्या कार्यास मीं सर्व कठन घेऊन आलो आहे।

तुम्ही इकडे या जे गोष्ट तुम्हास श्रीम नाचे सेवेत विज्ञप्त करायाम काल म्हटली ते

श्रीमन्तासु म्हटली तदनन्तर श्रीमन्त काय
 बोलिलेत श्रीमन्ताचा मनोदय काय आहे ?
 जो श्रीमन्ता वा मनोदय असेल त्याच प्रमाणे
 घर्तणक कर्त ।

अहो एक गोघ्न कानांत आयकून जा
 साहेबांचे कानांत म्हणून जे आज्ञा करील ते
 सन्वर घेऊन इन्हासु सांगा तदनन्तर आप
 ले विचारांत जे गोघ्न दृढ येईल ते कर्त ।

तुम्हीं इकडे या कांहीं गोघ्न म्हणायची
 आहे आयकून जा त्वरेने त्याहांस समागम
 घेऊन या । तिकडे त्यांहांचे जवळ जा आस
 चा निरोध विद्रुप्त पूर्वक सांगा तेही
 आयकून सन्वर स्वार होऊन येतील आ
 ज त्याहासुही आणा प्रप्ता देऊन आणा ।
 अहो तुम्हास कांही विचारही आहे उद्या
 इंगरेजाचा मोठा दिवस होईल सारे इंगरेज
 मोठी खुशी करतील तोषा पार होडतील

व नाच घरांत रोश्नी व नाच व मोटा खा
 नाही होईल । शहराचे सर्व घोर घोर
 लोक व महाजव व संपूर्ण धाकटे मोटे
 लोक तमाशा पाहायान् जातील आम्हीही
 खार होऊन तमाशा पाहायान् जाऊं मो
 टा दिवस काल्यावर एके दिवसी दरबार
 मोटे साहेबाचा होईल सर्व दरबारी लोक
 मोटे साहेबाचे भेटोस जातील । नजरा
 देतील आम्हीही भेटोस जाऊं नजर देऊं ।
 आम्हास वस्त्रे शिरोपाव मिळायची वट्ट
 नी आहे पाहावे काय वेळेवर उपयोग
 घडतो । अहो दाजी आपण कांहीं इंगरेजी
 भाषा उमजता ?

महाराज आम्ही लेकरपणी कलकत्त्यांत
 संगति गुणो कांहीं शिकलो हेतो निघट
 घोरपण होत सारी विसरलों । कांहीं कांहीं
 मनीं घडते । श्रीमंताची आज्ञा काल्यास
 आयास केल्याने आतांही शिकूं सकतो ।

अहो इंगरेजी मोठी विद्या आहे शिक-
ल्यास फार उपयोगी पडेल।

बहुत चांगले मीं याचा उद्योग करतो
आहे।

दाजी गेले आहेत त्या अवघ्यांस वेऊन
घेतील तुम्ही पुढे चला आम्हीही माहून
येतां। जर ते आगेघर आम्हाहून पावित
तर बहुत उत्तम आहे नाही तर
त्याहाचे आणायान प्रयत्न करण पडेल
खाचा पाठविणे पडतील।

माहाराज काय चिन्ता तेथे पावल्यावर
आपले आज्ञा घमाणे उद्योग केला जाईल।

अहो तात्या मीं तर माहातारा जालों
दांत पडूं लागलेत वृद्धावस्थेत इंध्या शिथळ
काल्यांत जीवनाचे सुख किमपि नाही। त
दृणावस्थेचे सुखास विसरून शरीर
अतित्प जाणून काश्यादिक तीर्थांचे सेवन.

करावे आतां चिरंजीवाचे दिवस आहेत तद्दृष्ट्या
 वस्था आहे नाच तमाशे पाहोत सुख
 करोत माजे मन घामूळे या तमाश्यांत
 लागत नाही । आमचे चिरंजीवांस जऊन
 घेऊन या मोटे दिसाचा तमाशा म्यां फार
 पाहिला आहे त्यामूलांही पाहिला नाही
 ते पाहोत त्यानी पाहिल्यास चित्तास
 सन्तोष समाधान होईल ।

दाजी विदा होऊन चिरंजीवांजवळ गेलेत
 त्याहांस खार करवून घेऊन आलेत श्रीम
 न्तांनी चिरंजीवां सहित मोटे दिसाचे रोझी
 चा अतिशय तमाशा होता तो सर्व पाहून
 सर्वां सगट घरी कुशल होम आलेत ।

DIALOGUE VII.

आम्ही श्रीमन्तांचे भेटास आलां हो
तां श्रीमन्त शिकार खेळायस गेले होतेत
यास्तव भेट नकाली घरतून गेलां ।

हे आपणानी सत्य न्हटले प्रहर दिवस
चळल्यान्तर आम्ही स्वार होऊन शिकारेस
गेलां होतां यास्तव भेट नकाली आपणास
घरतून जाव्हे लागले ।

आपणाही आमचे कामाची काय नेमणुक
वेली आहे? आम्ही तर सर्वा प्रकारे
आपलेच आहां आपलाच भरोसा आहे
आपणा वडील आहे ।

आम्ही तुमचे कार्याचा बद्दोवस्त हा नेमि
ला आहे श्रीमन्त पण्डितप्रधान पेशवे सा
हेव यांशी आपली भेट करवून जागीर व

हाल करवून वस्तुं देखून आपले जागीराचे
कमावोशदारीवर विदा कर्तूं ।

आमचे त्या कार्याचे काय वर्तव्य ते अण्णा
स्पष्ट आज्ञा करा । माळ्यान हे कार्य
अन्यथा हाणार नाही आम्हो पहिलेच सर्व
स्पष्टा श्रीमन्ताममार बोक्षां होतीं यथार्थ
जे असेल तच होईल ।

DIALOGUE VIII.

श्रीगणेशपन्त सारे लोकांचे कार्य सिद्ध
कर्तात् माकें कार्यही सिद्ध करा । मीं आ
यला दास्तानदास्त आहे आज आपणा मे
वकाचे वहाडीं येऊन शोभा केली पाहिजे
बहुत उत्तम आज अगत्य येऊं ।

सायंकाळीं श्रीगणेशपन्त आलेत मोटे
जमकेने मोटे ठठेने त्यांहांचे येताच सर्व
कार्य सिद्ध केले ।

अहो श्रीकृष्णापन्तासही बलवायाचा
उद्योग वेला पहिजे ते सर्व घोरान्ते घोर
आहेत त्यांहांचे न आल्याने कार्य पुढे
चालनार नांहीं ।

अहो काशीराजपन्तासही बलाऊं पाठवा
मनुष्य पाठविले आहे तेही दृष्या कहन
येतील ।

तुम्ही आपण जा घेऊन या ।

जे आज्ञा सीं आपणच जाता घेऊन येतां
दोन द्वाटिका रात्रि गेल्यानंतर तेही ये
ऊन पावलेत ।

अहो देवराजपन्त भास्कारपन्त श्रमति
सर्व सरदांत आलेर ।

माहाराज हे सर्वपहिलेच येऊन बसले
आहेत ।

अहो धर्मजी सर्व साहित्य हत्ती छोडे
पालक्या हे सर्वही दारावर आलेत वा
नाही?

माहाराज सर्व हाजिर आहेत ज्योतिषीने
विज्ञप्त केली लग्न अत्यन्त निकट पावले
शीव वराम् स्वार करवा तदनन्तर सर्व लोक
वराती वरासमागमे चाल्लेत् कन्येचे घरीं
पावल्यावर जे लग्न घाटिका नेमली होती
त्याच समयी विवाह वेदोत्क काले वेदो
स्वार ब्राह्मण सर्व कर्तुं लागलेत् व्याघ्रात्
घरस्पर भेटो काल्यान उभ यथा घरस्पर
नम्रवाणी वनिष्ठ वचनेस्तति कर्तुं लागलेत्।
तदनन्तर वज्राड्या वेदोक्त शास्त्रोक्त सर्व
रीती कर्तुन् लौकिक व्यवहारे संपादून् जे
वराती अलि हेतित् त्याहा सर्वांचा आदर
भाव शिष्टाचार कर्तुन् प्रसन्न केले तदन
न्तर उभय पक्षाचे व दोन्ही कडचे लोकांस,
भोजन नाना प्रकारची पकवान्ने व अनेक

प्रकारच्या शाका च दद्या च पाण्ड च
 चटण्या सर्व साहित्य करवून आग्रह
 पूर्वक सर्वास भोजन करवून वीडे दि
 ल्लत तदनंतर संपूर्ण वृत्ती लोकां
 सहित दोग याही सभा करवून बसलेत
 नाच वर्य चा होऊ लागला याच प्रकार
 चार दिवस पावेता आनन्द मंगळ काला
 सर्वा ब्राह्मणांसही भोजने च दक्षिणे च आ
 दरे च मानाने सोपवून सर्व ब्राह्मणांस
 विदा केले तदनंतर वरात् नवरी सहित
 आंदाण देऊन चौथे दिवसो संपूर्ण वरात्
 विदा केल्यावर तेथून वरात्या सहित
 कुशळ सोम वरी पावलेत ।

DIALOGUE IX.

हरकरा रात्र कित्की आहे ।

साहेब घालःकाळ काला कावळे बोलतेत् ।
खिदमतगारात् बलाव ।

साहेब खिदमतगार कोरही एचे नाही
आवळे रात्री अपल्या घरी गेले आहेत
मनुष्य पाठऊ बलाऊं घाड ।

जे आज्ञा

खिदमतगार आला ?

साहेब मनुष्य पाठविल आहे कोरही
घटक्यामध्ये येऊन पावतो ।

साहेब खिदमतगार आला ।

तूं कोठे असतोस् ? जेकां कुडिकितों तेकां
मिळत नाहीस् ।

साहेब रात्र दिवस हनु राहतां परन्तु
काल घरेचे मनुष्ये अवघे इमामाचे दर्श
नासंगेले हातेत घरी कोरही नसतेत या
साटीं घरी हातां ।

ऐस कल्यास चाकरी राहणार नाही
मला कामास जाण आहे लचकर तोस
ध्याची सामग्री घेऊन ये ।

साहेब प्रस्तुत आहे ।

बेह्यास म्हणजे ल्यायाची वस्त्रं घेऊन
ये ।

साहेब बेहरा वस्त्रासहित हाजिर
आहे ।

नाचीस बलाव चौर करवीन ।

नाची आला आहे ।

बेयांस स्वारी तेंदारी करायास म्हण

मीं जहाजेवर जाईन। हरकरा अमुक
साहेबाची जहाज कोणे घाटावर आहे
ठिकाणा कळून ये।

साहेब म्या आयकिले आहे जे अमुक
साहेबाची जहाज येत होती परन्तु नदीत
पाणी बळत उगा आहे बास्तव केलागच्छि
शांत ठेविली आहे।

Continued.

साहेब मुनशीजी आले आहेत।

बायास म्हण।

साहेब उद्या पाठाचा दिवस आहे आज
स्वस्थरूपेन वाक्यं केल्यास बळत बरी
होतील।

मुनशीजी तुम्ही जे गोष्ट म्हदली ते

चळत बरी आहे । पण माक मन ब
 र्जत अस्थिर आहे । दोन वर्षे कालील
 देशाकडील समाचार कांही कळत
 नाही । यास्तव मी आज जहाजावर जा
 ईन । आज अवकाश कायाचा नाही तुम्ही
 रात्री या । जर सुभीता होईल तर दोन
 चार वाक्य लिहीन ।

साहेब आज रात्री माझे पुतण्याच वडाड
 आहे । दोनी कडील वडाडो येतील ।
 मूलाचा बाप अशक्त त्यास उठवत नाही
 घरांत दुसरा ऐसा कोणी नाही जे
 त्याहां अवघ्याचा आदर सन्मान करी
 अवघे कामाचा शोध मला घेण पडेल
 ऐशियास रात्रीची विदा आज्ञा काल्यास
 उत्तम आहे ।

वर उद्या भोटे प्रातःकाळीं या मींही
 दौड फिरवावास जाणार नाही ।

साहेब दिवानजी मोटे वेळचे बाहेर
बसले आहेत।

मला कां सूचना न केली ?।

साहेब पूर्वी आज्ञा होती जे लिहाया
चे समयीं कोण्हाची खबर कच्चं नको आ
साटी सेवेमध्ये विनंती न केली।

त्याहांस सांगते कच्चं घेऊन ये।

Continued.

दीवानजी बरे आहा ? वज्रता दिवसान
न्तर पाहिले इतके दिवस कोठे होते।

साहेब एथेच होतां परन्तु काम काजाची
मोटी भीड होती यास्तव सेवेत पाऊं न
सकलों आतां सर्व कामाहून अवकाश
काला आहे आतां सदैव सेवेत राविन।

शहराच वर्तमान काय आहे ?

मला कांही कळल नाही आपण वांही
आज्ञा करावी?

जे कांही घोडे बजत कळल असेल तर
म्हणा।

साहेब बाजारांत लोटेचा बट्टा घाय
साहा रुपये काला आहे यांत मोटे मत्त
घ्यांस बजत लाभ आहे बाजारांत बट्टा
मुजरा वेळून लोट विकत घेतल आणि
कपनीत सायचे नीलामामध्ये ते बराबर
घालवितेत आणि गरीब लोकांस फार
विपत्त्या आहे ज्या ज्या सरकारांत चाकरी क
रतेत तेर लोटाचे बट्ट्या निमित्त आपला
दोटा जाणून नगद रुपये घायाल माघे
पुढे करतेत दाहा दाहा महिने पावतेत
एक कपर्दिक मिळत नाही खायाची विष
त्या फार पावतेत।

दिवानजी हे कष्ट घोडे दिवसाचे आहेत

मुलकाची आमदनी आल्यास हा बट्टा राहणार नाही ।

साहेब आपले समयाची गोळ्या कोठ वर म्हणूं ज्याच मीं वर करतो तो नाक वारिद करतो । एका मनुष्य दुर्गाप्रसाद म्हणून महाजनाचे तालशीने जेहल खान्या मध्ये कैद होता त्याचे सोडवायचे निमित्त मत्ता अमुक साहेबाने आज्ञा केली होती आणि मींही त्यास जति दीन गरिब आयकून आपले घासून देन शत रूपये देऊन तघून विमुक्त केल आशाखीन आपले एका साहेबाचे सांगति सर्व कामकाजाचा मुख्याचार करून पूर्वे कडे पोठविल होता जेजां मीं वर्द्धमानाहून त्या घांकी गेलीं तेथिले कारबारी लोक त्याची दुष्टताची गे छा माके पाशी म्हणूं लागलेत परन्तु म्यां त्या गोष्टी कानावर न घेतल्यात त्याचे

दाहा बारा दिवसानन्तर माका धाक्टा
 भाऊ साहेबाचे आज्ञा प्रमाणे एका किरा
 नीस बजत योग्य अनेक उंगेजाचे सरका
 रांत व्यापार केलेला पाहून सांगते घेऊन
 आला होता मी त्यास हस्ताक्षरासहित
 साहेबाचे जजुरांत घेऊन गेलों। साहेब अ
 क्षर पाहून बजत सन्तुष्ट कालेत आणि
 आज्ञा केली जे यास माके खासगत काम
 समाप्त करा दुर्गाप्रसादाने त्याची चाहाडी
 साहेबाचे धाशी कडून त्याचे कामास मो
 डा द्यातला अणखीन रामलोचन नावां
 एक साहेबाचा मुनशी होता त्यावरते
 साहेबा रागभरले होतेत त्याचा अपराध
 क्षमा करवून त्यास आपले नायवी मध्ये
 नियुक्त केले आहे आणि जेजे कारबारी
 माके कडील होतेत त्याहांस मुनशीचे
 द्वाराने सोडवितो ।

दिवानजी तुम्ही काहीं चिन्ता नका करूं
तो माका फार मित्र आहे मोटे दिवसावर
एथे येईल त्यास मी समजाऊन ज्या प्रकारे
येईल त्या प्रकारे दुर्गाप्रसादास मुनशी
सहित सोडविण् ।

साहेब मला कांहीं एकान्ती म्हणून आहे
अमुक जमीन्दार माका मोटा मित्र त्याची
मा मलत मेदनोपुराचे जिल्हाचे साक्याते हो
ती यास्तव तमचे कडून जे साहेब तेथे अस्ते
त त्याहांचे जवळ दहा हजार रुपये ठेऊन
त्याहांस अपील खरचाचा जामिन दिल्या
होता अन्तकाळी त्या जमीन्दाराने अपीलन
केली जे रुपये त्या इंगरेजापाशी ठेविले हो
तेत त्यातून सहा हजार रुपये फिचन पाव
लेत बांकी चार हजार रुपये देत नाहीत
ऊज्जत कर्तेत साहेब तो जमीन्दार माका
मोटा मित्र आहे आणि आपण जे माके
वर अनुग्रह करता हेतो बरे प्रकारे

जाणतां याकारणो मला या रूपैये साटी
 बडत लिहल आहे यास्तव मी प्रयाशी
 आहे जे आपण मेदनीपुराचे कोठीचे साहे
 बास् चिठी लिहावो जे राज्याचे रूपैये
 देऊन् आपणास् रसीद् पाठवीत् अथवा
 कांहीं उजुर असे तर अपणास् लिहन्
 पाठवीत् साहेब राज्याचे रूपैये राज्यास्
 प्राप्त काल्यास् ऊजूरान्त माके राहायाची
 सार्थकता आहे।

उद्या जेकां अकाची चिठी लिहीन् तेकां
 आठवण कव्हन् देण।

साहेब या वेळेस् आज्ञा होय तर नि
 झाडस् जाऊं।

विदा का।

मलाही विलायतेस् पत्र लिहिण आहे
 जहाज एका दां दिवसांत जाइल।

साहेब विलायते मध्ये अमुक साहेब माके

मोटे मुरब्बी आहेत त्याहाम् मीही पत्र लिहीन। परन्तु मला इंगरेजी लिहितां येत नाही। जर दोन तीन दिवस उशीर होय तर कोण्हांपासून लिहवून आणून देईन।

ब्रजल उत्तम आहे।

THE STORY OF THE MERCHANT'S SON.

एके महाजनाने आपले पुत्रास इतक कालीं चार गोष्टी सांगून मेल्ला जे अरे पुत्रा राज्याचे अनुग्रहाचा विश्वास कळू नको आणि कोतवालाची शीति मनांत आणू नको आणखीन धाकटे लोकाशी मैत्री करूं नको आणि मनाची गोळा बायकोस सांगूं नको। सा जकार पुत्राने आपले बापाचे मेल्याचे

शेडे दिवसानन्तर राजदासीशीं प्रीति
 केली । तेवज्जत गुणवान सुशील
 विद्यावान आनि अनेकाप्रकारे उपयुक्त आ
 णि विचार परामर्शादि विषयांत बज्जत
 योग्य होता राजाहि त्याच गुण व सौ
 जन्य पाहून पार कृपा अनुग्रह क
 रित् होतेत् आणखीन कोतवाला सांगाते
 बन्धुत्वही होत । एक दिवस पित्याच्या उघ
 देश केलेल्या गोष्टी परिचा करायनिमि
 त्त राज्याचे बरीं अतिप्रत्युर्घीं गेला त्या स
 मयीं राजा अन्तःपुरांत होतेत् साज्जकार
 पुत्र राज्याचे द्वारी उभा राहून राज्याचे
 भेटी साटी त्याहांचे उठायची अपेक्षा क
 रित् होता इतक्यांत तेच दासी जीचे सांगा
 ते त्या महाजनाची प्रीति होती ते एका
 मडक्यांत शेण माटी धोळून सडा घालाया
 स्तव दारावर आली त्याने तिशी उघहास्य
 केला बटकीने पातेर व सयाचे मडक्याच

घाणी त्याचे वर टाकल महाजन लोकाचे
 डोळे वाचवून पालखीवर स्वार होऊन
 आपले घरी गेला अणिक आपले ल्याले
 वस्त्रास एक मडक्यांत भरून व त्याचे
 ताण्णस बळकट बांधून अन्तःपुरांत जेथे
 निजत् होता तेथे त्याचे वरते एक शिंक
 बाधून त्यावर मडक ठेवत आणखीन त्याचे
 दुसरे दिवशी राजमन्दिरी जाऊन राज्याचे
 लैकास घेऊन आणून एकान्तस्थळी ठेवत
 तेथे राज्याचे वाद्यांत राजाचा लैक हार्पला
 म्हणून शेर काला आणखीन हे गोघा
 राज्या पावेतो गेली राज्याने त्याक्षणी
 कोतवालास बलाऊन आज्ञा केली जे
 राजपुत्रास अलंकार अभूषण व चोरा
 सहित हाजिर करशील तर उत्तम आहे
 नाही तर तुला आणि तुके स्त्री पुत्रास
 तेल्याचे घाण्यांत घेऊनू टाकवीन ।/ कोतवा
 लाने राज्याचे समीप समाहाचा करार केला

आणिक ऊडकायास्तव नगरांत आणि देशा
 न्तरीं मनुष्यं नियमित केले आणि आपणही
 फिदं लागला एक दिवस रात्री साडकार
 आणि त्याची स्त्री एकेष्या वर निजले हो
 तेत् अर्द्धरात्री त्याहां दोघाची कोप उघ
 उली व साडकाराचे नवरीची दृष्टि त्या
 मडकावर घडली महाजनास् पुस्तो
 काली जे या मडकां काय आहे? त्याने उ
 त्तर दिल्ह जे हे गोष्ठा बायकोस् सांगायची
 नके। तिन बडतच हट केला जे मला हे
 गोष्ठा अवश्य सांगितली पाहिजे नाहीं
 तर मी अडांत उडी घालीन।

साडकाराने म्हटल जे म्यां राजपुत्रास् न
 गाचे लोभेन मादनु त्याचे नगवज सर्व छे
 ऊन त्याच मड या मडकांत घुदनु ठेवल
 आहे हे गोष्ठा तू कोण्हास् सांगं नको ईश्व
 र उक्तेने त्याचे दोन तीन दिवसांनंतर त्या

दोघात् कलहं कला नवयानि मवरीसं
 मारल तिनै मोठ्याने हांकां मादून म्हटल
 जे या हत्याचाने राजपुत्रास धनाचे निमि
 त्त मारल आतां मला मातं इच्छिता ।
 त्या समयी कोतवाल त्याचे भिन्नी खा
 ले उभा होता त्या अधच्या गोघी
 आयकून साजकारास घडून बरे प्रकारे
 बांधून राज्या पुढे हाजिर केल यद्यपि
 महाजनाने म्हटल जे अरे कोतवाला तु
 षी मशी माटी प्रीति आहे त्यावर दृष्टि
 करून मला या प्रकारे राज्याजवळ न
 को नेऊं त्याने गोघ्य मनांत न आणून
 अपमानाने राजसभेत नेल आणखीन
 म्हटल जे राजपुत्राचा वध करणारा हा
 आहे राज्याने पूर्व प्रीति न विचारून
 क्रोधाने विचारही न केला व त्याचे वधा
 ची आज्ञा दिल्ली तेजां साजकाराने आ
 घले मनुष्यास म्हणून राजपुत्रास आणवून

राज्या समोार उभ केल । राजा आपले
 लैकास पाहून साडकाराशी पार लज्जित
 काला आणि म्हदल जे याच कारण काय
 आहे? विस्तार हपेन सांग् त्याने त्या वस्तु पु
 रत्या मडक्यास राज्याचे समीप आणून
 अवधी वती आदिपासून अन्तपर्यन्त स
 विस्तर राजशेवत विनक्तीकेली।

۹۲/۶